

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1001

24. LIPNJA 2022. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001

**Kraj škole,
početak ljeta**

SADRŽAJ

6

Obljetnica NIU *Hrvatska riječ*
**Dvadeset godina
u tisuću brojeva**

10

U susret popisu stanovništva (V.)
**Obrazovna struktura
Hrvata u Vojvodini**

12

Mladen Jakopović, predsjednik
Hrvatske poljoprivredne komore
**Nestabilno
tržište žitarica**

20

Maturalni radovi na temu tradicije
**Kruna četverogodiš-
njeg školovanja**

31

Likovna kolonija
Panon Subotica 2022.
**Nova likovna
susretanja**

36

Tijelovo u subotičkoj katedrali
Svetkovina vjere

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)
LEKTOR:
Zlatko Romić
TEHNIČKA REDAKCIJA:
Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)
FOTOGRAFIJE:
Nada Sudarević
ADMINISTRACIJA:
Branimir Kuntić
Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)
KOMERCIJALISTICA:
Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;
++381 24/55-15-78;
++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica
List je upisan u Registar javnih glasila
Agencije za privredne registre Republike Srbije
pod registarskim brojem: NV000315
COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

Ulica

Izlazak na ulicu da bi se javno iskazalo nezadovoljstvo nije ništa novo i nije naš izum. Malo-malo pa ulica postane mjesto iskazivanja bunta, stavova, slanja poruka. Način političke borbe. Način da se skrene pozornost. Način da se postane dio interesa javnosti. Ali i način da se pokaže radost i ponos.

Ovih dana na ulicama su radnici *Fiat*a (koliko shvaćam: privremeno bivši). Sjećate se svi, to je nekada bila naša političko-gospodarska uzdanica koja je trebala dati značajan doprinos državnom BDP-u, uz ne malu potporu iz kase iste te države. Razlog izlaska na ulice je prestanak (kažu privremeni) rada tvornice i zatvaranje radnih mjesta. Za nekoliko tisuća radnika to znači da će ili ostati bez posla ili će taj isti posao morati nastaviti u nekoj od *Fiat*ovih tvornica u Europi. I srećom još se nitko nije dosjetio da ovaj ulični bunt proglasi prosvjedom s političkom pozadinom. Što ne znači da neće.

Nekoliko dana prije toga na ulicama su bili poljoprivrednici. Bio je to njihov način da kažu kako ih brinu izjave otkupljivača o punim skladištima, što naravno znači najavu nižih otkupnih cijena. Koliko će to u konačnici biti još se ne zna. Za sada se silosi samo pune, a obračuni za predanu robu tek slijede. Ne naravno obračun na ulici, već onaj financijski koji treba proizvođačima odgovoriti koliko vrijedi njihova proizvodnja. Za sada je to samo prazno polje na potvrđama o predanoj količini i kvaliteti.

No, ima ovih dana i onih ljepših povoda za izlazak na ulicu. Na ulicama su maturanti. Veliki i mali. Najava je to ferija, ljeta, odmora.

Odmora ne bi trebalo biti za aktere političkog života, jer valjda će nam se konačno dogoditi i kraj izbora (ako ih se uopće još i sjećate) i valjda će izabrani zastupnici zaista i postati zastupnici, a politička kombinatorika konačno sastaviti novu Vladu. Neizvjesnost oko toga tko će biti pozvan u novu Vladu i hoće li tu biti mjesta i za manjine još traje, čisto da nam početak ljeta ne bude previše jednoličan i dosadan i čisto da se ne uspavamo i zaboravimo da se kod nas sve vrti oko politike.

Za jesen ne brinite.

Z. V.

Želimo biti dio Vlade

»Nastaju problemi kada je u pitanju nemogućnost komunikacije s Beogradom, a komunikacija sa službenim Zagrebom je redovita kao što i Milorad Pupovac redovito komunicira s Beogradom«, rekao je Žigmanov

Nije bilo nikakve komunikacije s predstavnicima vlasti u Srbiji oko sudjelovanja predstavnika hrvatske nacionalne manjine u novoj Vladi, rekao je za N1 predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislav Žigmanov**.

U emisiji *Iza vesti* kazao je kako postoje nesporazumi i zlonamjerne tendencije da se DSHV predstavlja kao produžena ruka Zagreba u Srbiji, ali da je iz njegove perspektive Beograd glavna adresa za rješavanje problema.

»Nastaju problemi kada je u pitanju nemogućnost komunikacije s Beogradom, a komunikacija sa službenim Zagrebom je redovita kao što i **Milorad Pupovac** redovito komunicira s Beogradom«, rekao je Žigmanov.

Komentirajući inauguracijski govor predsjednika **Aleksandra Vučića**, u kom je rekao da će Vlada biti manjinski inkluzivna, on kaže kako se pokazuje spremnost da stolu pristupe i predstavnici drugih manjinskih zajednica, uz bošnjačke i mađarske, koji već sudjeluju u vlasti.

Kako je kazao, DSHV želi biti dio Vlade koja je posvećena europskim integracijama i koja želi riješiti pitanja hrvatske zajednice, za koju je više puta ponovio kako je »najomraženija u Srbiji«.

Na pitanje bi li mogao sjediti u Vladi, s obzirom na odnos aktualnih vlasti prema ratnim zločinima, Žigmanov je rekao kako vjeruje da je došlo do pomaka kad je u pitanju odnos prema Hrvatima.

Upitan gdje vidi suštinski pomak, rekao je da ga je bilo nakon susreta tadašnjeg premijera Aleksandra Vučića s

bivšom predsjednicom Hrvatske **Kolindom Grabar-Kitarović** 2016. godine.

Dodao je da DSHV nije odustao od narativa da je zločina bilo i da inzistiraju da se oni moraju priznati.

Ako budu sudjelovali u vlasti, tražit će da ratnim zločincima ne bude dan prostor da djeluju, naročito u mjestima gde su se zločini događali, naglasio je Žigmanov.

Na komentar kako aktualni ministar unutarnjih poslova **Aleksandar Vulin** objavljuje saopćenja u kojima često koristi uvredljive termine, poput »ustaša«, Žigmanov kaže da sigurno neće stavljati sebe u »sadamazohističku poziciju«.

»Ako to bude dopušteno, sigurno nećemo biti na taj način prisutni (u vlasti)«, zaključio je.

Odgovarajući na pitanje kako komentira podizanje optužnice od strane Tužiteljstva za ratne zločine Srbije protiv četiri hrvatska pilota za »bombardiranje kolone izbjeglica na Petrovačkoj cesti tijekom akcije *Oluja* 1995. godine«, Žigmanov je rekao da to vidi kao poziv na pravdu, ali da se koristi »instrumentalno«.

»To smo doživjeli kao poziv na pravdu, koji se, čini mi se, koristi instrumentalno kad je u pitanju aktualni politički trenutak«, rekao je i dodao da svi ratni zločinci trebaju odgovarati.

On je rekao da Beograd »nije instanca koja to treba pokretati«.

Komentirajući višestruko ponavljanje parlamentarnih izbora u Velikom Trnovcu ocijenio je kako je to »dokaz da Srbija ima problema s funkcioniranjem demokracije«.

Prema njegovim riječima, izaziva sumnju to što naizgled samo na jednom izbornom mjestu postoje problemi s izbornim procesom, i to baš tamo gdje su Albanci u većini, iako su i domaći i strani akteri imali brojne pritužbe na izbore na drugim mjestima.

»Sve se svelo na to da u Velikom Trnovcu četvrti put budu održani izbori«, rekao je Žigmanov i dodao kako je sklon povjerovati da odugovlačenje s konstituiranjem skupštine i formiranjem Vlade odgovara vlastima.

H. R.

Prijavljivanje za instruktore na popisu 2022.

Republički zavod za statistiku angažirat će oko 2.500 instruktora za potrebe provođenja popisa stanovništva, domaćinstava i stanova 2022. godine u Srbiji koji će se provesti od 1. do 31. listopada.

Javni poziv za prijavu kandidata će biti objavljen 24. lipnja 2022. godine, objavljeno je na sajtu Zavoda. Prijavlivanje zainteresiranih kandidata vršit će se isključivo popunjavanjem elektroničke prijave koja će biti dostupna na sajtu Republičkog zavoda za statistiku (www.stat.gov.rs) i na sajtu popisa (popis2022.stat.gov.rs), u razdoblju od 24. lipnja do 3. srpnja 2022. godine.

Popis stanovništva, domaćinstava i stanova je, po sadržaju i opsegu, najmasovnije i najkompleksnije statističko istraživanje koje se provodi u skoro svim zemljama svijeta, na svakih deset godina.

Popisom se osiguravaju potpuni i kvalitetni statistički podaci o stanovništvu, njegovoj starosnoj i spolnoj strukturi, obrazovnoj i bračnoj strukturi, o ekonomskoj aktivnosti, o strukturi domaćinstava i porodica i o stambenom fondu.

Prikupljeni podaci od izuzetnog su značaja za ocjenu trenutnog stanja, kao i za buduće planiranje i donošenje

BROJ INSTRUKTORA I POPISIVAČA PO GRADOVIMA I OPĆINAMA GDJE ŽIVE HRVATI		
	ukupan broj	
	instruktora	popisivača
Grad Subotica	45	308
Grad Beograd	372	2537
Grad Sombor	27	187
Grad Novi Sad	98	669
Općina Apatin	9	63
Grad Srijemska Mitrovica	25	174
Općina Šid	11	74
Općina Ruma	17	118
Općina Indija	15	103
Općina Stara Pazova	21	143
Općina Bač	5	31

različitih strategija, kako na nacionalnoj tako i lokalnoj razini.

Financijska sredstva za provođenje popisa stanovništva, domaćinstava i stanova 2022. godine zajednički su osigurala Srbija i Europska unija.

Prijave za upis na Veleučilište Lavoslav Ružička u Vukovaru

Veleučilište Lavoslav Ružička u Vukovaru, kao i prethodnih godina, otvorilo je natječaj za Hrvate izvan Hrvatske za upis studenata u I. godinu preddiplomskih stručnih studija u akademskoj 2022./23. godini.

Prijave za upis se odnose na pripadnike hrvatske manjine u europskim državama (u Austriji, Srbiji, Sloveniji, Slovačkoj, Rumunjskoj, Sjevernoj Makedoniji, Mađarskoj, Italiji, Crnoj Gori, Češkoj, na Kosovu i u Bugarskoj) te na Hrvate iseljenike u prekomorskim i europskim državama i njihove potomke.

Zainteresirani se mogu prijaviti online putem aplikacije, a cijeli tekst natječaja se nalazi na web portalu Veleučilišta www.vevu.hr.

Za sve dodatne upite zainteresirani kandidati se mogu obratiti Veleučilištu Lavoslav Ružička u Vukovaru, Županijska 50, HR 32000 Vukovar, na telefon +38532/444-688 ili na mail dekanat@vevu.hr.

Jednokratna pomoć za studente u Srbiji

Hrvatsko nacionalno vijeće i Hrvatsko prosvjetno društvo Bela Gabrić iz Subotice, koje je osiguralo sredstva na natječaju Veleposlanstva Hrvatske u Srbiji za 2021. godinu, isplatit će do konca lipnja 30 stipendija/jednokratnih pomoći u iznosu od 6.000 dinara studentima koji su Hrvati, a odabrali su studirati u Srbiji.

Od dokumentacije potrebno je dostaviti: popunjenu i vlastoručno potpisanu Prijavnicu za jednokratnu pomoć/stipendiju za studente (dostupnu na mrežnoj stranici Udruge u odjeljku Dokumenti: <https://hpdbelagabrac.weebly.com/dokumenti.html>) i uvjerenje ili dokaz s fakulteta da ste redoviti student.

Skeniranu dokumentaciju potrebno je dostaviti na e-mail: hpd.belagabrac@gmail.com. Rok za prijavu je 26. lipnja 2022. godine.

Sve prijave pristigle do tada na naznačenu e-mail adresu, pregledat će komisija Udruge i 28. lipnja objaviti rezultate na mrežnoj stranici Udruge. Ubrzo nakon toga pristupit će se potpisivanju ugovora i dodijeliti jednokratne pomoći studentima.

H. R.

Obljetnica NIU *Hrvatska riječ*

DVADESET godina u TISUĆU brojeva

Na stranicama tisuću brojeva Hrvatska riječ svjedočila je o događajima, manifestacijama, izazovima, problemima... Uz desetke tisuća naslova za ovih tisuću brojeva napravljeno je 500.000 fotografija

Novinsko-izdavačka ustanova *Hrvatska riječ* tiskala je 17. lipnja tisućiti broj tjednika. Tiskanje jubilar-nog broja i 20 godina od osnutka NIU *Hrvatska riječ* obilježeno je programom tijekom kojega je dan osvrta na proteklih tisuću brojeva, značaj *Hrvatske riječi*, uz izložbu fotografija iz bogate arhive tjednika.

Zajednica u zrcalu tjednika

U ime Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske obratila se načelnica Sektora za pravni položaj, kulturu i obrazovanje **Dubravka Severinski** koja je istaknula kako je značajno što Hrvati u Srbiji imaju tjednik koji čitatelje informira na njihovom materinskom jeziku.

»Kultura jednog naroda zrcali se upravo kroz njegov materinski jezik, te stoga Hrvati na području Republike Srbije s posebnim pijetom čuvaju i njeguju svoj materinski hrvatski jezik, čiju posebnost oplemenjuje i bunjevačka i šokačka ikavica, jer rod i jezik najbliže su povezani. Znamo i da je funkcija jezika osigurati trajnost postojanja, kako u odnosu na prošlost tako i na budućnost nekog naroda«, kazala je Severinski.

Uz čestitke **Jasna Vojnić**, predsjednica HNV-a, institucije koja je osnivač NIU *Hrvatska riječ*, podsjetila je kako su osnutkom NIU *Hrvatska riječ* (8. svibnja 2002. godine) Hrvati poslije skoro 40 godina ponovno dobili glasilo na svom jeziku.

»Čestitamo vam ovaj veliki jubilej, tisućiti broj *Hrvatske riječi* i još više vam čestitamo i zahvaljujemo što smo danas ponosni na vas. Hvala vam što ste respektabilni, probitačni, inovativni, profesionalni, objektivni, nepotkupljivi, što ste dobar tim, što je danas *Hrvatska riječ* izgledom, dizajnom i sadržinom zaista na ponos svima nama. Bilo je različitih pokušaja da *Hrvatska riječ* ne uspije. Ipak, *Hrvatska riječ* danas nije samo jedan od manjinskih tjednika, već ozbiljna i respektabilna institucija u području informiranja, okupljalište novih naraštaja hrvatskih intelektualaca, koji njeguju kritičku riječ i ozbiljno i temeljito promatraju, analiziraju i arhiviraju društvene procese u našoj zajednici«, kazala je predsjednica HNV-a.

Ravnatelj NIU *Hrvatska riječ* **Ladislav Suknović** podsjetio je na političke, financijske i kadrovske poteškoće, ali i veliki entuzijazam pri osnutku i početku rada *Hrvatske riječi*.

»Siguran sam da se svi akteri stvaranja, razvitka i opstojnosti naše *Hrvatske riječi* mogu suglasiti da danas svjedočimo i govorimo o jednoj respektabilnoj manjinskoj informativnoj ustanovi i glasilu. Ne samo u pogledu sadržaja i tema koje se obrađuju već i u pogledu vizualne uređenosti i tehničke opremljenosti. Sagledavajući svih tisuću brojeva možemo pratiti ne samo razvoj tjednika, ustanove već i razvoj cijele naše hrvatske zajednice. *Hrvatska riječ* je postala najvećim svjedokom aktivnosti, događanja, manifestacija, izazova, problema, lijepih obljetnica i dragih osoba, ali i aktivnim dionikom svakodnevnog života svojih čitatelja s kojima dijeli i raduje se svim postignućima, ali i proživljava sve poteškoće. *Hrvatska riječ* je mala ali bogata arhiva naše zajednice i svjedok brojnih aktivnosti«, kazao je Suknović.

Glavna i odgovorna urednica **Zlata Vasiljević** kazala je kako je u prvih tisuću brojeva *Hrvatske riječ* bila kroničar događaja, vremena i ljudi.

»Na stranicama *Hrvatske riječi* zabilježen je početak obrazovanja na hrvatskom jeziku, prvi odjel prvašića u cjelovitoj nastavi, početak nastave na hrvatskom jeziku u srednjim školama, pratili smo napore i nastojanja da se osiguraju udžbenici na hrvatskom jeziku. Na stranicama *Hrvatske riječi* zabilježen je i početak rada profesionalne ustanove kulture. Pratili smo rad Hrvatskog nacionalnog vijeća, političke stranke. Pisali smo o problemima u ostvarivanju i za Hrvate zakonom garantiranih manjinskih prava. Pratili smo rad udruga, njihove programe i manifestacije, pisali smo i o njihovim problemima. Stranice naših novina bile su otvorene i za pojedince i njihove priče. Ali, svjesni da i Hrvate u Srbiji dotiču politička događanja, društvene promjene, problemi u gospodarstvu... pisali smo i o tome. Za *Hrvatsku riječ* govorili su značajni ljudi iz političkog i javnog života Srbije i Hrvatske«, kazala je Vasiljević.

Izložba fotografija

U drugom dijelu programa u galeriji Otvorenog sveučilišta otvorena je izložba izabranih fotografija i naslovnica *Hrvatske riječi*. Izložbu je priredila **Nada Sudarević**, fotografkinja *Hrvatske riječi*, a izložbu je otvorio **Mirko Kopunović**, nekadašnji koordinator dopisničke mreže.

»Otvorimo li novinu, časopis, neku publikaciju, uvijek fotografije prvo ugledamo. One nas privuku, vežu za naslov, zainteresiraju za tekst, njegov sadržaj. U ovom, kao i svim dosadašnjim brojevima, osim tematiziranih tekstova objavljene su i fotografije. U svakom ih je broju oko 80. Pridodamo li fotose objavljene u *Hrcku* i *Kužišu* mjesečno ih se objavi oko 400, što znači da je dosad s ovim jubilarnim listom objavljen zavidan broj – oko 90.000 fotografija. Za pretpostaviti je da ih u arhivi *Hrvatske riječi* ima puno više (jer nikada se na događaju ne snimi samo jedna fotografija), vjerojatno više od 500.000. Moramo priznati – značajan, respektabilan broj. Tim arhiviranim, kao i svakoj drugoj fotografiji, je za vjerovati. One su zaustavljeni trenuci života. Svjedoci vremena. Naša prošlost. One su istina. Prikazuju nam poznate i nepoznate osobe, društvene i političke događaje, radost i žalost poljoprivrednika, približavaju nam industrijska dostignuća, osvjetle praznike i blagdane, pokažu detalje mnogih manifestacija, u njima vidimo zaustavljene trenutke mnogih koncerata, kazališnih predstava, pokažu nam nezaboravne sportske bravure, dočaraju mnoga

mala i velika, nepoznata i poznata mjesta. Najveći broj tih 500.000, već spomenutih arhiviranih, fotografija snimila je fotoreporterka *Hrvatske riječi* Nada Sudarević. Ona je imala ne baš lak zadatak odabrati najizraženije, najbolje, najkvalitetnije fotose te prirediti izložbu koja će nas podsjetiti na ljude i događaje od prije dvadeset godina, a i pokazati ove današnje, sadašnje«, kazao je Kopunović.

Proslavi su prisustvovali generalni konzul generalnog konzulata RH u Subotici **Velimir Pleša**, pomoćnik tajnika Pokrajinskog tajništva za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama **Zoltán Kudlik**, drugi dužnosnici, svi dosadašnji ravnatelji *Hrvatske riječi*, predstavnici udruga i čitatelji.

U programu proslave sudjelovali su Ženska pjevačka skupina *Kraljice Bodroga* iz Monoštora i komorni sastav HGU *Festival bunjevački pisama*.

H. R.

Kužiš?! uz mlade 15 godina

Uz tiskanje 1.000. broja i 20 godina od osnutka NIU *Hrvatska riječ* obilježeno je i 15 godina od osnutka podlistka za mlade *Kužiš?! Urednik Davor Bašić Palković* istaknuo je kako je za 15 godina kroz ovaj list prošao veliki broj suradnika, a neki od njih su stasali u novinare.

»Želimo vjerovati da smo u ovih 15 godina ukazivali na vrijedne događaje, procese i mlade osobe iz hrvatske zajednice u Vojvodini, koji bi bez ovog medija u javnosti bili manje vidljivi ili potpuno nevidljivi. Prvi smo pisali o nekim mladima koji su danas u svojoj struci veoma ostvarene odrasle osobe. Ponosni smo i što su dio naših naslovnica, pa i unutrašnji sadržaj, krasile umjetničke fotografije ili likovni radovi mladih akademskih umjetnika iz hrvatske zajednice. Imali smo rubriku Literarni kutak, a u suradnji s profesorima, u rubrici Sastavak za primjer objavljujemo i najbolje učeničke sastavke. Nadamo se da naša medijska avantura tu nikako ne staje, da ćemo još dugo postojati.«

U povodu jubileja, 15 godina od izlaska prvog broja lista *Kužiš?!* bio je raspisan foto natječaj mobite-

lom za mlade čitatelje. Tema natječaja bila je »Mladost«. Na natječaj je pristiglo 46 fotografija iz različitih mjesta u Vojvodini. **Anja Borović**, Gimnazija *Svetozar Marković* iz Subotice, osvojila je prvu nagradu; **Ivan Vilim**, Gimnazija *Veljko Petrović* iz Sombora, drugu i **Lea Zvekić**, Srednja medicinska škola u Subotici, treću nagradu.

Čestitka DSHV-a

Osnutkom NIU *Hrvatska riječ* htjelo se po uzoru na druge nacionalne manjine u Vojvodini stvoriti prikladan institucionalni okvir za ostvarivanje prava na informiranje građana hrvatske nacionalnosti u tisknome mediju na vlastitome jeziku, koji bi bio financiran iz proračuna AP Vojvodine. Ujedno, osnutkom jedne takve ustanove htjelo se pridonijeti afirmaciji kulturnog, znanstvenog i književnog stvaralaštva vojvođanskih Hrvata kroz časopisnu i knjišku produkciju. I ovom svečarskom prigodom ističemo kako su oba spomenuta segmenta od presudnog značaja za svaku manjinu, što onda vrijedi i za Hrvate u Vojvodini: prvim se, naime, osigurava vlastiti prostor javnosti, što je osnovna pretpostavka za postojanje svake nacionalne zajednice, a drugim se otvaraju mogućnosti za dublje i svestranije svjedočenje i tematiziranje vlastitog života.

Ovim putem Demokratski saveza Hrvata u Vojvodini na čelu s predsjednikom **Tomislavom Žigmanovom** čestita

Upravnom odboru, managementu na čelu s ravnateljem **Ladislavom Suknovićem**, te novinarima i suradnicima na čelu s glavnom urednicom tjednika *Hrvatska riječ* **Zlatom Vasiljević** objavu 1.000. broja. Povijesna je uloga našeg tjednika velika kako u informativnom području tako i povijesnom, jer bilježi sve događaje, zbivanja i procese Hrvata u Vojvodini i Republici Srbiji. *Hrvatska riječ* je postala najveći rudnik informacija o hrvatskoj zajednici u Republici Srbiji. Tim prije je uspjeh veći – trajati gotovo cijela dva desetljeća u ne uvijek povoljnim okolnostima, u čemu vidimo i hrabrost i želju za očuvanjem samobitnosti i postojanja hrvatske zajednice na ovim prostorima.

Bila nam svima objava 1.000. broja tjednika *Hrvatska riječ* poticaj za još zauzetiji rad na informiranju cijele hrvatske zajednice u Vojvodini, odnosno Republici Srbiji, uz želju da se njihovim informativnim sadržajima koristi što veći broj čitatelja.

Tomislav Žigmanov, predsjednik

U susret popisu stanovništva (V.)

Obrazovna struktura Hrvata u Vojvodini

U susret popisu stanovništva koji će u Srbiji biti održan u listopadu ove godine prikazat ćemo na temelju relevantnih znanstvenih radova demografske promjene i procese koji su doveli do izrazitog demografskog deficita Hrvata u AP Vojvodini, odnosno Srbiji * Pismenost i obrazovanost od velikog su značaja za ljudski i kulturni kapital kao bitan i nezamjenjiv dio napretka neke populacije u svakom pogledu

U prethodnim tekstovima ovog serijala prikazali smo biološku strukturu hrvatskog stanovništva u Vojvodini kao demografskom okviru demoreprodukcije.

U ovome nastavku prikazat ćemo obrazovnu strukturu Hrvata u Vojvodini, imajući u vidu da je obrazovanost neke populacije sve važniji faktor njezinog društvenog i ekonomskog napretka ili zaostajanja.

Naime, pismenost i obrazovanost od velikog su značaja za ljudski i kulturni kapital kao bitan i nezamjenjiv dio napretka neke populacije u svakom pogledu, navodi dr. sc. **Dražen Živić**. Zbog toga je stupanj obrazovanosti jedan od najvažnijih indikatora dosegnutog stupnja razvoja, ali i društvenog položaja neke etničke/nacionalne zajednice.

Nepismenost polako nestaje

Prema rezultatima popisa iz 2002. unutar populacije vojvođanskih Hrvata starijih od deset godina bilo je ukupno 1.174 nepismene osobe. Od ovog broja njih 18 (1,5 %) je bilo mlađe od 19 godina, 83 (7,1 %) je bilo u dobi od 20 do 49 godina, 234 (19,9 %) u dobi od 50 do 64 godine, a 833 (ili 71 %) u dobi iznad 65 godina. Izrazitu su većinu činile žene (84,5 %) starije od 65 godina.

Popis 2011. je pokazao pozitivne pomake u razvoju pismenosti te je broj nepismenih više nego prepolovljen, odnosno smanjen na 571 osobu. I dalje su među nepismenima najbrojnije najstarije dobne skupine. Tendencije pokazuju da se broj nepismenih smanjuje i da će kroz dva ili tri desetljeća pasti na statistički zanemarivu brojku. U odnosu na ostale etničke/nacionalne zajednice Hrvati su se nalazili otprilike na sredini ljestvice, a u odnosu na ukupno stanovništvo i većinski narod u Vojvodini su imali ispodprosječni udio nepismenih.

Obrazovna struktura

Obilježje »školska sprema« ima individualnu, ali i društvenu dimenziju jer upućuje na dosegnuti stupanj društveno-ekonomske razvijenosti neke populacije. Pri tome stupanj obrazovanosti treba vrednovati, ističe dr.

sc. Živić, u kontekstu aktualnih demografskih trendova u hrvatskoj populaciji, koju karakterizira izrazito slaba bioreprodukcija kao i iseljavanje mlađeg i obrazovanijeg stanovništva.

Prema rezultatima posljednja dva popisa, 2002. i 2011., razina obrazovanosti Hrvata u Vojvodini je poboljšana. Broj Hrvata bez škole je smanjen za 57,8 %, kao i broj Hrvata s nepotpunim osnovnim obrazovanjem za 42,6 %. Smanjen je i broj Hrvata sa završenom osnovnom školom za 22,7 %, a povećan je broj Hrvata sa završenom srednjom školom za 2,7 % i onih sa završenom višom i visokom školom za 21,6 %.

■ Djeca u školskoj dobi svih razina činila su 2002. samo 16,2 % dok su umirovljenici činili čak 26,0 %

■ U odnosu na ukupnu populaciju Hrvati se nalaze ispod vojvođanskog prosjeka s višim relativnim udjelom stanovništva bez škole i s nepotpunom osnovnom školom, a s manjim relativnim udjelom stanovništva sa sekundarnim i naročito tercijarnim obrazovanjem

Usprkos ovim pozitivnim trendovima kada se Hrvati promatraju u odnosu na ukupnu populaciju nalaze se ispod vojvođanskog prosjeka s višim relativnim udjelom stanovništva bez škole i s nepotpunom osnovnom školom, a s manjim relativnim udjelom stanovništva sa sekundarnim i naročito tercijarnim obrazovanjem.

O tome govori i indeks obrazovanosti koji predstavlja kvocijent udjela stanovništva sa sekundarnim i tercijarnim obrazovanjem prema udjelu stanovništva bez škole i s nepotpunim primarnim obrazovanjem. Indeks obrazovanosti je za ukupno stanovništvo Vojvodine u razdoblju između dva popisa 2002. i 2011. povećan s 19,95 na 55,2 dok je isti pokazatelj za hrvatsko stanovništvo povećan s 13,23 na 35,38. Indeks obrazovanosti za većinsko, srpsko stanovništvo iznosio je 2011. godine 75,8.

Jedna od važnijih karakteristika stupnja obrazovanosti hrvatskog stanovništva u Vojvodini je da u svim obrazovnim modalitetima većinu čine Hrvatice. U kategoriji »bez škole« i »s nepotpunim primarnim obrazovanjem« žene su činile 85,6 % odnosno 73,3 %, ali je značajno promijenjen i udio žena i muškaraca sa završenim tercijarnim obrazovanjem tako što je udio muškaraca smanjen s 47,4 % na 44 %, a udio žena povećan s 52,6 % na 56 %.

Međutim, ističe dr. sc. Živić, i dalje zabrinjava činjenica da je popis 2011. godine pokazao kako je broj Hrvata sa završenom višom i visokom školom (ukupno 4.978 osoba) i dalje zamjetno manji od broja Hrvata bez ili s nepotpunom osnovnom školom (6.886 osoba). Taj će se odnos u idućem razdoblju zasigurno promijeniti i pokazati povećanje prosječne obrazovanosti, ali ostaje pitanje koliko će tome pridonijeti veća uključenost Hrvata u visokoškolski sustav, a koliko biološko »izumiranje« kontingenata hrvatske populacije bez značajnije obrazovanosti.

Obrazovanje je, rekli smo na početku, značajno za osobni društveni i ekonomski položaj ali i za društveni i ekonomski napredak ili zaostajanje neke populacije. Različiti autori ukazuju da »sudjelovanje u obrazovanju ima pozitivan utjecaj na osobni i društveni razvoj, socijalnu uključenost i društvenu koheziju«, a dr. sc. Živić zaključuje da hrvatska zajednica u tom kontekstu još uvijek nije na poželjnoj razini i da se »ta tema postavlja visoko na razini prioriteta jačanja društvene i demografske održivosti zajednice vojvođanskih Hrvata«. On smatra da odgovornost za jače uključivanje vojvođanskih Hrvata u obrazovne tijekove i procese, naročito za njihovo snažnije uključivanje u visoko obrazovanje, imaju brojni akteri – od institucija države Srbije koja treba promicati

i poticati primjerenu manjinsku obrazovnu politiku, preko ustanova hrvatske manjinske zajednice, do institucija Hrvatske.

Ekonomska obilježja

Budući da se posljednji dostupni podaci o ekonomskim obilježjima odnose na popis iz 2002. jer podaci iz popisa 2011. nisu objavljeni po etničkoj/nacionalnoj pripadnosti, teško je dobiti precizniju sliku o ovome području.

Prema popisu iz 2002. godine u ukupnoj populaciji vojvođanskih Hrvata (56.546) radno aktivno je bilo 24.370 stanovnika. Od toga je 78,3 % bilo zaposleno, a 21,7 % je bilo nezaposlenih uključujući i one koji su prvi put tražili posao.

Na strukture prema ekonomskoj aktivnosti veliki utjecaj imaju nepovoljni demoreproduktivni trendovi kao i uznapredovali proces demografskog starenja, pa su tako 2002. djeca u školskoj dobi svih razina činila samo 16,2 % dok su umirovljenici činili čak 26 %. Pretpostavka je, a što će pokazati rezultati ovogodišnjeg popisa, da se odnos ekonomski aktivnog i neaktivnog stanovništva od tada dodatno pogoršao.

U pogledu sektora djelatnosti najviše je uposlenih 2002. godine bilo u sektoru poljoprivrede, lova i šumarstva 27 %, zatim u prerađivačkoj industriji 26,6 %, na trećem mjestu je bila trgovina na malo i veliko s 11,7 %. Daleko manje zaposlenih je bilo u zdravstvu i socijalnom radu 6 %, obrazovanju 3,8 %, državnoj upravi, obrani i socijalnom osiguranju 2,8 %, financijskom poslovanju 1,3 % itd.

J. D.

Izvor: Dr. sc. Dražen Živić, *Demografske odrednice održivosti Hrvata u Vojvodini*, u: *Demografska i društvena održivost Hrvata u Vojvodini*. Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica, 2022.

Mladen Jakopović, predsjednik Hrvatske poljoprivredne komore

Nestabilno tržište žitarica

Intervju vodila: Zlata Vasiljević

Žetva ječma na našim njivama je pri kraju, a ovih dana počet će i žetva pšenice. U većini zemalja Europske unije također se očekuje početak žetve. Bit će ova žetva drugačija od prijašnjih zbog rata u Ukrajini koji je izazvao veliki poremećaj na tržištu. O ovogodišnjoj žetvi, cijenama, izvozu žitarica razgovarali smo s predsjednikom Hrvatske poljoprivredne komore **Mladom Jakopovićem**.

► **Koliko je jesenas u Hrvatskoj bilo zasijano pšenicom i koja proizvodnja se očekuje ove godine? U usporedbi s prijašnjim, kakvi se prinosi očekuju ove godine i koja je očekivana cijena?**

U Hrvatskoj je u prošlogodišnjoj jesenskoj sjetvi zasijano 2,8 % posto više površina u odnosu na godinu prije, a površine pod žitaricama veće su 5,8 %. To su podaci Državnog zavoda za statistiku. Ukupno zasijana površina u jesenskoj sjetvi iznosila je 260 tisuća hektara, što je 2,8 % više nego u 2020., od čega se na žitarice odnosi 236 tisuća hektara ili 5,8 % više. U strukturi ukupnih površina zasijanih žitaricama u prošloj godini najzastupljeniji su pšenica, sa 67,8 %, i ječam, s 23,7 %. Pšenicom je lani zasijano 160 tisuća hektara ili 10,3 % više, a ječam je zasijan na 56 tisuća hektara, što je 1,8 % manje nego godinu prije. Podatci DZS-a pokazuju da su prošle godine smanjene površine pod uljanom repicom – zasijane su 24 tisuće hektara, što je 20 % ili 6.000 hektara manje nego u 2020. Iako su ratari, pa i strukovno udruženje *Žitozajednica*, proteklih dana procjenjivali da će Hrvatska 2022. imati lošiju žetvu pšenice nego lani kada je ona bila vrhunska – s požehtih 1,1 milijun tona zrna, a milijunsku žetvu imali smo i 2020. – mi u HPK-u očekujemo da ćemo ove godine imati dobru žetvu pšenice. Očekujemo da ćemo ove godine imati dobru žetvu pšenice, kukuruza, uljarica, te da će ih naši proizvođači prodati po dobroj cijeni, a ono što je najvažnije je da nam sva sirovina ne ode u izvoz i da nam se dogodi situacija da nemamo dovoljno za svoje potrebe, što bi bilo ravno katastrofi, napose kada je riječ o kukuruzu kao osnovnoj žitarici za ishranu stoke. Tržište žitarica i da-

lje pokazuje nestabilnost, a cijene pšenice su pale tijekom prošlog tjedna, dok su za kukuruz porasle. Niže cjenovne vrijednosti pšenice potaknute su novom žetvom i nadom da će doći do deblokade ukrajinskih luka te transporta žitarica. Druga opcija je da se uspostavi ruta željeznicom iz Ukrajine, što nije tako jednostavno. Hrvatska je dio EU tržišta i cijena se formira temeljem cijena na europskim robnim burzama, a vjerujemo da će naši ratari biti zadovoljni s njom te da će im pokriti troškove proizvodnje, odnosno da će dio zarađenog novca spremati za jesensku sjetvu jer je ona od izuzetne važnosti ove godine zbog rasta svih ulaznih troškova u proizvodnji. Na pariškom Matifu pšenica je u ugovoru za isporuku u rujnu pala za 1,6 posto na 391,50 eura/t, a na godišnjem nivou kotacije su porasle za 91,4 posto. Vjerujemo kako će ovih dana otkupljivači izaći s prvom cijenom otkupa pa ćemo vidjeti kako su s njom zadovoljni ratari.

► **Očekuje se početak žetve i u Ukrajini. Kako je priopćeno iz ukrajinske Vlade ovogodišnja žetva u Ukrajini će zbog rata biti prepolovljena i očekuje se da će, umjesto prošlogodišnjih 86 milijuna tona, biti požnjeveno svega oko 48,5 milijuna. Može li to utjecati na rast cijene pšenice?**

Naravno da bi takav rasplet slučaja imao negativan utjecaj na svjetsko tržište i globalno kretanje cijena. Vjerujemo da će ipak doći do stabilizacije i da će ovo biti samo jedna godina koja je obilježena ogromnim negativnim trendovima te da će već iduće godine doći do smirivanja situacije u Ukrajini i stabiliziranja tržišta hrane u svijetu. Prije ukrajinske krize imali smo krizu zbog covida, a ovo je nastavak nekoliko loših godina za poljoprivredu, a još više za naše potrošače koji na žalost moraju podnijeti teret visokih cijena hrane.

► **Koliko Hrvatskoj ostane viška pšenice za izvoz?**

Svake godine Hrvatska uobičajeno, još u periodu žetve, kreće s velikim izvozom pšenice, jer od oko 1.100.000 tona, za naše potrebe koristimo svega oko 400.000 do 450.000 tona, tako da se ostatak pšenice izvezio pro-

Očekujemo da ćemo ove godine imati dobru žetvu pšenice, kukuruza, uljarica, te da će ih naši proizvođači prodati po dobroj cijeni, a ono što je najvažnije je da nam sva sirovina ne ode u izvoz i da nam se dogodi situacija da nemamo dovoljno za svoje potrebe, što bi bilo ravno katastrofi, napose kada je riječ o kukuruzu kao osnovnoj žitarici za ishranu stoke

teklih godina prvenstveno u susjednu Italiju, odnosno Austriju te Bosnu i Hercegovinu. Interesantno je da je prošle godine taj veliki izvoz izostao jer su kupci očekivali da će se cijene na globalnim burzama smanjiti, te da će potencijalni kupci u jesen platiti manju cijenu u odnosu na one koje su postizane u žetvi pšenice. Činjenica je da će ovakva ovogodišnja kretanja cijena kao i kretanja u posljednje dvije godine sigurno stimulirati hrvatske ratare na ponovnu sjetvu pšenice u jesen ove godine, te da će, bez obzira na to što Hrvatskoj nedostaju prerađivački kapaciteti za pšenicu, odnosno za visokokvalitetne pekarske proizvode, visoka cijena ponovno potaknuti ratare na značajnu proizvodnju pšenice. Iako se u Hrvatskoj često kritički promišljalo o ovakvoj strategiji sjetve i često pozivalo na potrebu strukturnih promjena u proizvodnji, zbog potrebe za proizvodnjom poljoprivrednih proizvoda veće dodane vrijednosti, čiji je Hrvatska veliki uvoznik (voće, povrće), posljednje dvije godine pokazuju da su ratarske kulture, kao hrvatski izvozni poljoprivredni proizvod, izuzetno konkurentne i profitabilne. Također, posebno kad se radi o pšenici, treba naglasiti da, promatrajući kroz duži period, možemo reći da su sve ozime kulture, uslijed značajnih klimatskih promjena i ekstrema, manje rizične i osjetljive u proizvodnji, napose kad se radi o ekstremnoj suši. U zimskom periodu manji su rizici od ovih ekstremnih pojava u odnosu na kulture koje se siju u proljetnim rokovima i koje u periodu vegetacije moraju preživjeti najtoplije i često ekstremno suhe periode.

► **Zabrana ili ograničenje izvoza mjere su koje su poduzele neke države. Razmišlja li se o tome u Hrvatskoj i može li Hrvatska, budući da je članica Eu-**

ropske unije, poduzimati u tom smislu samostalne korake?

Mi nismo za zabrane i ograničavanje izvoza jer smatramo da imamo dobru ratarsku proizvodnju. Ono što nas brine je da na vanjska tržišta ne odu prevelike količine sirovine za ishranu stoke, prije svega kukuruza, soje i drugih proteinskih usjeva što bi dodatno ugrozilo našu stočarsku i proizvodnju mlijeka. Hrvatska je dio EU tržišta i znam da na razini EU postoje planovi i razgovori kako da se osigura stabilnost cijena i osiguranja prehrambene suverenosti svih država. Mi smo svakodnevno u kontaktu s našim kolegama iz krovnog udruženja EU poljoprivrednika *Copa Cogeca* i svi imamo iste dileme i strahove, ali i uvjerenja da zajedno možemo prevladati ovu krizu s cijenama. Sagledavamo zajedno što se sve može napraviti i na koji način se kroz mehanizme Zajedničke poljoprivredne politike EU može pomoći financijski da se jesenska sjetva odradi u optimalnim rokovima i da se zasjeje što više površina kako bismo izdržali ovu krizu. Za sada Hrvatska nije uvodila zabrane izvoza, a Vlada je osigurala i dostatna financijska sredstva za osiguravanje otkupa za robne zalihe tako da vjerujemo da ćemo ipak proći bez donošenja ovakvih radiklanih mjera koje provode neke države. Uostalom, i sami ste vidjeli da je Srbija zabranila izvoz brašna i pšenice i uvela kvote što je samo dovelo do problema za poslovne subjekte koji sada imaju puna skladišta, a nemaju novca da uđu u novi otkup što se može negativno odraziti na tržišnu utakmicu.

► **Pšenica se izvozi, a što je s brašnom i drugim proizvodima? Ima li Hrvatska kapacitete zadovoljiti vlastitu tražnju ili se okreće uvozu?**

Hrvatska ima prosječni prinos pšenice od 5,5 tona po hektaru i time je gotovo na razini prosjeka EU zemalja. Kako su potrebe Hrvatske za pšenicom na razini od oko 400.000 tona, za očekivati je da će se razlika izvesti. Hrvatski ratari su i dalje zainteresirani za sjetvu pšenice, jer ona u proteklih 10-ak godina ima jednu od najstabilnijih cijena, a nakon skoka cijene koja se dogodila u prošloj financijskoj krizi (2009. godine), cijena pšenice u cijelom ovom periodu nije se spuštala ispod kune po kilogramu, te se kretala od 1,03 kune u 2016. godini, do čak 1,72 kune u 2011. godini. Naša je prednost kao izvoznika i činjenica da su nam najveći tradicionalni kupci pšenice zemlje u našem najbližem okruženju: Italija, BiH, Austrija i Slovenija. No, istovremeno Hrvatska i u proizvodnji ove kulture ima i svoj paradoks; jer iako proizvedemo

Hrvatska i EU

Hrvatska je poljoprivreda ulaskom u EU ušla poprilično nespremna. Očekivali smo da ćemo dobiti tržište od 500 milijuna potrošača, ali smo brzo uvidjeli da nismo konkurentni i da je naša produktivnost na 30 posto produktivnosti najrazvijenijih agro EU država. S druge strane postali smo tržište za uvoz jeftine hrane lošije kvalitete po niskim cijenama. Sve je to utjecalo na pad proizvodnje i urušavanje pojedinih proizvodnji. Posljednjih godina se osjete efekti velikih ulaganja kroz poljoprivredni proračun EU i vrijednost poljoprivredne proizvodnje polako raste. Očekujemo da ćemo u idućem programskom razdoblju ZPP pokrenuti nove investicije jer u razdoblju od 2023. do 2027 godine imamo na raspolaganju preko 5 milijardi eura.

gotovo polovicu ukupne pšenice za izvoz, mi, s druge strane, predstavljamo i relativno velikog uvoznika pšenice, posebno tzv. poboljšivača, odnosno pšenice posebne kvalitete za potrebe industrije brašna, potrebnog za konditorsku i pekarsku industriju. Tako je Hrvatska u 2019. godini uvezla 121.341 tonu pšenice u vrijednosti od blizu 22 milijuna eura, i to prvenstveno iz svog okruženja – Mađarske, Austrije i Srbije, pa čak i BiH. Istovremeno, izvezli smo pšenicu za proizvodnju stočne hrane, a uvozimo skuplju pšenicu odgovarajuće kvalitete potrebne za domaću industriju, čime ni u ovom lancu vrijednosti ne postižemo maksimalno moguću vrijednost poljoprivredne proizvodnje na kraju lanca. Iako moramo biti zadovoljni relativno stabilnom proizvodnjom pšenice, ukupno dovoljnom za vlastite potrebe, poboljšanje strukture proizvodnje, odnosno vezivanje njene kvalitete za potrebe mlinske, odnosno pekarske industrije, kao i potrebe konditorske industrije, generiralo bi ukupno veću vrijednost za sve u lancu proizvodnje. Tada bi vjerojatno Hrvatska izbjegla i veliki uvoz brašna od 31.568 tona u 2019. godini, a za što je potrošeno blizu 10 milijuna eura. Kada bi na ovo dodali vrijednost uvoza gotovih pekarskih proizvoda, vidjelo bi se koliko prostora ima za povećanje

dodane vrijednosti kada bi se domaća poljoprivreda povezala s prehrambenom industrijom. Druga mogućnost povećanja vrijednosti poljoprivredne proizvodnje u lancu upotrebe pšenice, odnosno svih žitarica, bila bi strategija povećanja hrvatske stočarske proizvodnje, koja bi omogućila da se hrvatska stočna pšenica oplemeni u proizvodnji mesa domaće proizvodnje i na taj se način podigne dodana vrijednost u poljoprivredi.

► **Koliko je rat u Ukrajini utjecao na rast cijena poljoprivrednih prehrambenih proizvoda u Hrvatskoj? I kakve su projekcije za mjesec koji su pred nama?**

Cijene su od početka ukrajinske krize drastično povećane. Dovoljno je izdvojiti primjer suncokretovog ulja, čija je cijena početkom godine bila između 10 i 12 kuna, a sad je već došla do gotovo 20 kuna. Porasle su cijene i svih drugih proizvoda iako je Vlada od 1. travnja smanjila PDV na veliki dio hrane. Na žalost, trgovci su iskoristili ovu krizu da prebace sve na potrošače i to je nešto na što stalno upozoravamo. Hrvatska ima paradoks da uvozi jako puno proizvoda dodane vrijednosti, a izvozi svoje sirovine. Uvozimo meso, mlijeko, voće, povrće, pekarske proizvode, a izvozimo kukuruz, pšenicu, soju i dr. Mi se nadamo i trudimo se uvjeriti Vladu kako je potrebno to promijeniti i da je ova kriza prilika da se okrenemo povećanju skladišnih i preradbenih kapaciteta i poticanju domaće proizvodnje dodane vrijednosti, jer to možemo financirati iz fondova EU.

► **Osim cijene briga je i prijeti nestašica hrane. Je li tu Hrvatska sigurna, odnosno može li se reći da je neupitno da će hrane biti dovoljno?**

Kao što sam već rekao mi smo dio Zajedničke poljoprivredne politike EU i zajedno dogovaramo strategije tako da sam uvjeren da do nestašica neće doći. Možda povremeno neće biti nekih proizvoda, ali onih najvažnijih vjerujem da će na tržištu EU uvijek biti. Samo je pitanje po kojoj cijeni i kako će potrošači reagirati na te cijene. Kupovna moć u Hrvatskoj je takva da se gotovo 30 posto kućnog budžeta odvaja za hranu, pa je pitanje koliko je budžet rastezljiv i koliko ljudi još mogu izdržati povećanje cijena. Već sada se vidi promjena u potrošnji, kupuje se na akcijama, ljudi se okreću domaćim proizvodima, kratkim lancima opskrbe, kupuju kod svojih susjeda domaćih proizvođača i to je dobar trend koji može smanjiti uvoz i potaknuti veću potrošnju domaće hrane.

► **Prognoze su da će rat u Ukrajini potrajati. Ukoliko se to dogodi, kako to može dalje utjecati prije svega na primarnu poljoprivrednu proizvodnju, odnosno čeka li poljoprivrednike u sjetvi još skuplje gnojivo i još skuplji dizel?**

Kao što sam već rekao, ova jesen je presudna da se osiguraju financijska sredstva da se održi kontinuitet sjetve i da proizvođači ne odustaju od proizvodnje unatoč visokim cijenama energenata, gnojiva, goriva i dr. Vlada je već poduzela korake i pokrenula mehanizme kako bi se pomoglo proizvođačima, a vjerujemo da će dio novca sačuvati i iz prodaje svojih proizvoda te da ćemo imati ove jeseni uobičajenu sjetvu, čak možda i povećati sjetvene površine.

► U Vojvodini/Srbiji stočare muči niska otkupna cijena mlijeka, dok s druge strane cijene stočne hrane, veterinarskih usluga rastu, poticaji kasne. Razlog je to što se farme muznih krava zatvaraju. Kakva je situacija u Hrvatskoj?

Hrvatski sektor mlijeka je pred kolapsom i negativni trendovi prate nas već godinama, pa mo došli na samodostatnosti koja je ispod 50 posto, što je jako zabrinjavajuće. HPK je ovih dana provela dvije radionice sa Svjetskom bankom i resornim ministarstvom kako bi se vidjelo kako zaustaviti pad broja muznih krava, kako povećati proizvodnju i smanjiti troškove i utjecati da otkupna cijena mlijeka bude veća. Na žalost, naši stočari imaju problem što nemaju dovoljno svoje zemlje i ovisni su o kupovanju stočne hrane što im je ogroman uteg i teško se nose s ovim sadašnjim cijenama. Mi stalno upozoravamo kako jednom kad krave napuste štale više nema povratka na tu proizvodnju i moramo učiniti nešto da se ova situacija promijeni. Na žalost, nismo još dovoljno iskoristili blagodati zajedničke poljoprivredne politike i da smo potaknuli naše mljekare da ostvare dodatni dohodak kroz proizvodnju energije kroz solarne panele i druge načine proizvodnje energije koja bi im bila dodatni dohodak. Isto tako, imamo ogroman uvoz mlijeka i mliječnih proizvoda iz država EU koje imaju ogromne viškove i ne možemo utjecati da se taj uvoz zabrani ili smanji. Nastojimo uvjeriti Vladu kako se radi o strateškom sektoru da je potrebno učiniti sve da se ovi negativni trendovi zaustave.

► Poljoprivrednici u Srbiji nemaju svoju Poljoprivrednu komoru, pa bi im svakako bilo zanimljivo pro-

čitati što radi Hrvatska poljoprivredna komora i na koji način je na usluzi proizvođačima.

Hrvatska poljoprivredna komora je krovna institucija svih hrvatskih poljoprivrednika kojih je preko 170.000. Imamo svoja radna tijela Odbore koji svakodnevno kreiraju stajališta i rješenja koja se prezentiraju, kako našem Ministarstvu poljoprivrede tako i kroz EU institucije se borimo za interes hrvatske poljoprivrede. Ove smo godine imali i prve digitalizirane izbore za članove skupštine Komore i na to smo jako ponosni. Skupština ima svoje predstavnike iz svih županija, a sektorski odbori se sastoje od stručnjaka iz svih područja proizvodnje i imamo ih 19. HPK je član krovnog udruženja EU poljoprivrednika *Copa Cogeca*, koje je najjače udruženje u EU i bori se s EU institucijama za interes EU poljoprivrede. I sâm sam potpredsjednik *Copa Cogeca*, što mi daje dodatnu snagu da lakše i bolje zastupam hrvatsku poljoprivredu u Bruxellesu. Ove godine u listopadu Hrvatska će biti domaćin Kongresa svih EU poljoprivrednika u Šibeniku na što smo jako ponosni, jer ćemo okupiti predstavnike svih udruženja poljoprivrednika iz cijele EU te pokazati što proizvodimo i imamo u našoj Dalmaciji, a naše će kolege uživati nekoliko dana kod nas na moru. HPK ja snažna institucija koja za sada ima samo pet stalno zaposlenih i nastojimo postati snažna Komora kakve su komore u Austriji, Mađarskoj, Poljskoj. A to podrazumijeva da bi s nama trebala biti i Savjetodavna služba koja je sada dio Ministarstva. U svakom slučaju, iz godine u godinu sve smo snažniji i predstavljamo i borimo se za hrvatsku poljoprivredu i proizvodnju hrane na najbolji mogući način.

Virovitica – turistički biser Slavonije

Mjesto na koje se vraća više puta

Među brojnim povijesnim i kulturnim atrakcijama najznačajnije mjesto zauzima impozantni Dvorac Pejačević. Danas je u dvorcu smješten Gradski muzej Virovitica, a stalni postav »Drveno doba« je 2021. godine proglašen najboljim novim stalnim muzejskim postavom u Hrvatskoj

Virovitica je grad duge povijesti, smješten na važnim prometnim pravcima, gdje se slikovita Bilogora pretapa u plodnu panonsku ravnicu, gdje Slavonija grli Podravinu, gdje se čuju i »kaj« i »što«. Grad kojemu je herceg **Koloman** davne 1234. godine poveljom dao punopravni status srednjovjekovnoga grada, a kralj **Béla IV.** upravo je ovdje 1242. izdao Zlatnu bulu, kojom je Zagreb stekao status slobodnoga kraljevskog grada. Virovitica je upravno, gospodarsko i obrazovno središte Virovitičko-podravске županije.

U neposrednoj gradskoj okolini može se uživati u vinorodnim brežuljcima s čijih se vrhova širi jedinstven pogled na prostrane ravnice ili u savršeno očuvanom prirodnom ambijentu Virovitičkih ribnjaka – popularnom izletištu idealnom za rekreaciju i sportski ribolov. Područje je pogodno i za lovni turizam jer obiluje različitim vrstama visoke i niske divljači. U ovom broju vodimo razgovor s **Katarinom Đurđević** iz Turističke zajednice grada Virovitice koja će nas provesti kroz ovaj grad.

Turističke rute

Na području Virovitice i Virovitičko-podravске županije tematski su osmišljene tri turističke rute koje, svaka na svoj način, predstavljaju ovaj kraj, njegovu kulturu, povijest, prirodu, razvoj i društvena obilježja. To su Plemićka, Sakralna i Zelena ruta.

»Plemićka ruta Virovitičko-podravске županije obuhvaća obilazak mjesta koja su kulturološki, razvojno i arhitektonski obilježile plemićke obitelji **Pejačević**, **Schaumburg-Lippe**, **Janković**, **Drašković** i **Mihalović**. U sklopu rute predlaže se obilazak Dvorca i Palače Pejačević u Virovitici, Dvorca Janković u Suhopolju, Dvorca Janković u Cabuni, Posjetiteljskog centra 'Dravska priča' (Kurija Drašković, Noskovci), Zavičajnog muzeja Slatina, Planinarskog doma Jankovac i Ružica grada (Park prirode Papuk) te Kurije Mihalović u Orahovici. Sakralna ruta Virovitičko-podravске županije obuhvaća obilazak sakralnih građevina i svetišta koja su ljudima na ovom području kroz povijest predstavljala mjesto molitve, utjehe i duhovnog života. U sklopu rute predlaže se obilazak Župne crkve sv. Roka i Franjevačkog samostana u Virovitici, u kojemu djeluje i muzej sa zbirkom od više desetaka tisuća crkvenih predmeta te bogata biblioteka, zatim obilazak crkve sv. Terezije Avilske (Suhopolje), crkve sv. Ilije Proroka (Gradina), kao i Mjesta molitve u Gradini gdje je na blagdan sv. Antuna, 13. lipnja 1997. u podnožju gradinske osnovne škole skupina učenika doživjela iskustvo ukazanja Majke Božje. Ruta uključuje još i crkvu sv. Barbare (Sladojevci), crkvu sv. Petra i Pavla (Čadašnica), crkvu sv. Josipa (Slatina), crkvu Pohođenja Blažene Djevice Marije (Voćin), te manastir sv. Nikole (Orahovica). Zelena ruta Virovitičko-podravске županije nudi prirodne ljepote našega kraja bogatog šumama, raznim vrstama bilja, drveća, vodenim površinama bogatim slatkovodnom ri-

bom. Ruta obuhvaća obilazak Križnice (pitomačko područje), Dvorca Pejačević u Virovitici i novouređenog perivoja oko njega, Virovitičkih ribnjaka i Poučne staze Virovitička Bilogora, perivoja dvorca Janković u Suhopolju, Arboretuma Lisičine (Voćin), Slatinskog mamutovca (Slatina), Posjetiteljskog centra 'Dravska priča' u Noskovicima, koji je dio UNESCO-vog prekograničnog Rezervata biosfere Mura – Drava – Dunav, te UNESCO-vog svjetskog geoparka Park prirode Jankovac (Čačinci)«, kaže Katarina Đurđević.

U posljednjih nekoliko godina Virovitica je postala sve posjećenija destinacija cikloturista. S više od 600 kilometara obilježenih biciklističkih staza diljem županije i dijelova dvije poznate međunarodne biciklističke rute, Dravske rute i EuroVelo 13 – Rute željezne zavjese, predstavlja iznimno privlačnu destinaciju cikloturistima. Svake godine mnogobrojni zaljubljenici u biciklizam u sve većem broju sudjeluju u Outdoor Weekendu na biciklističkoj stazi *Put šarana*, smještenoj na prekrasnim Virovitičkim ribnjacima.

Dvorac Pejačević – srce Virovitice

Među brojnim povijesnim i kulturnim atrakcijama najznačajnije mjesto zauzima impozantni Dvorac Pejačević. Sagrađen je na mjestu porušenog srednjovjekovnog burga s barokno-neoklasicističkim karakteristikama, a predstavlja najvažniju kulturnu, povijesnu i turističku znamenitost koja dominira središtem Virovitice.

»U prosincu 2019. završen je opsežan EU projekt obnove Dvorca i revitalizacije parka u vrijednosti od 81 milijun kuna, te je Dvorac Pejačević napokon zablistao u svom novom ruhu kao jedan od najljepših dvoraca Hrvatske. Pejačevići su dvorac izgradili između 1800. i 1804. godine i u njihovom je vlasništvu do sredine 19. stoljeća kada ga

prodaju njemačkoj kneževskoj obitelji Schaumburg-Lippe. Od 1911. vlasništvo je grofa **Ivana Draškovića**, koji ga, zajedno s parkom, 1930. prodaje općini, odnosno gradu Virovitici. Danas je u dvorcu smješten Gradski muzej Virovitica koji kroz stalni postav 'Drveno doba', moderno osmišljen, bogat izlošcima i multimedijalnim prikazima, prikazuje povijesni razvoj grada, kao i starosjedilaca Virovitice – **Mikeša**, koji su oduvijek živjeli u interakciji s drvetom i drvenom građom, specifičnom i prepoznatljivom za ovaj kraj. Novi stalni postav 'Drveno doba' je 2021. godine proglašen najboljim novim stalnim postavom u Hrvatskoj, na što su Virovitičani posebno ponosni«, objašnjava Đurđević.

Društveni život Virovitičana i njihovih gostiju obogaćuju brojne manifestacije tijekom godine. Od Međunarodnog sajma gospodarstva, obrtništva i poljoprivrede *Viroexpo*, *Virkasa*, Atletske utrke »Doživjeti stout«, *Jesen u gradu*, *Prosinca u gradu*, do najznačajnije manifestacije – *Rokova*.

»*Rokovo* je tradicionalna višednevna manifestacija koja se od 1992. godine održava tijekom kolovoza. Nudi bogat mozaik glazbenih, sportskih i kulturnih događanja, a središnji motiv je blagdan sv. Roka, zaštitnika virovitičke župe, te se ujedno slavi i kao Dan grada Virovitice (16. kolovoza). Po broju posjetitelja i opsegu programa, *Rokovo* je najveća manifestacija ovog dijela Hrvatske. Godine 2015. manifestacija je osvojila nagradu *Simply the Best* za kreativni razvoj turističkog proizvoda u kategoriji zabavnih festivala. Program *Rokova* obuhvaća brojna događanja kao što je VUF – Virovitički ulični festival, *VT Rock Fest*, *VIROkreativa* – sajam rukotvorina, te brojne izložbe, natjecanja i turnire, a u sklopu zabavnog dijela posjetitelje svake godine očekuju nastupi najpoznatijih hrvatskih glazbenih izvođača«, kaže Katarina Đurđević.

Ivan Ušumović

Portal most (izvor: TZ grada Virovitice, autor: Matija Rođak)

24. lipnja 2022.

Malo vojničko marširanje

Zasad jedini legalno izabrani dužnosnik, novi-stari predsjednik Republike koji je zasad i predsjednik vladajuće stranke, neki dan je na novinarsko pitanje kada će podnijeti ostavku na partijsku dužnost odgovorio kratko i nejasno: »kao što sam obećao, podnijet ću je«. Znači još ne zna kada, nije to najvažnije u ovim burnim vremenima.

Povod za pisanje ove kolumne je njegova izjava koju je dao 6. svibnja ove godine, to je ideja o ponovnom uvođenju obveznog vojnog roka u Srbiji. Po pisanju medija, ovaj prijedlog je objasnio riječima: »U vojsci se stječe obaveznost, muškarci dobijaju na zrelosti, uče što je rodoljublje, što je posao, što su obaveze«. Naravno v. d. ministar obrane Srbije je ovu ideju prihvatio i rekao kako je »već

formirana radna grupa koja će ispitati sve mogućnosti o vraćanju obveznog vojnog roka«. Dodao je kako se očekuje da će se definitivna odluka donijeti do rujna ili listopada. Planira se da će vojni rok trajati tri mjeseca. Naravno, da bi se uopće mogao donijeti neki zakon treba formirati zakonodavnu vlast, a to je Narodna skupština. Međutim, izbori za skupštinske zastupnike još nisu službeno završeni. Dvostruki predsjednik se nada da će se konačno završiti 23. lipnja na spornom biračkom mjestu broj šest u Velikom Trnovu, Općina Bujanovac. Poslije toga slijedi zasjedanje nove Skupštine i formiranje skupštinskih tijela; onda se treba odabrati mandatar za novu Vladu, pa se izraditi i usvojiti novi program novoizabrane Vlade. Ima tu mnogo posla, dolaze ljetne vrućine, pa odlazak na ljetovanje poslije dvije godine zatvorenosti itd... Po mojoj skromnoj procjeni, prije rujna ništa ozbiljno neće se događati u vrhovnim institucijama države. Naravno, dotle Dvostruki može raditi punom parom, što i čini.

Ide li rado Srbin u vojnike?

Još kao student 1969. gledao sam jednu sjajnu komediju-satiru u beogradskom kazalištu *Atelje 212* s naslovom *Rado ide Srbin u vojnike*. Otac mi je često govorio jednu

općepoznatu izreku: »Rado ide Srbin u vojnike, dva ga vuku a trojica tuku«. Iskreno govoreći, ni meni se nije uopće išlo u vojnike. Zahvaljujući jednoj fizičkoj mani skoro sam bio oslobođen služenja, ali ipak svoj 27. rođendan dočekao sam kao vojnika JNA u tuzlanskoj vojarni, kao pripadnik specijalne vojne postrojbe: atomsko-kemijsko-biološke obrane. Poslije šest mjeseci prekomandiran sam u Sarajevo i tamo sam bio kurir Doma JNA i dolazio u kontakt s najvišim oficirskim činovima – generalima. Tada sam već bio diplomirani inženjer, pa mi je nuđeno da se aktiviram kao časnik. Naravno, ponudu nisam prihvatio, jer sam jedva čekao izvući se iz vojske. Tu godinu dana smatrao sam izgubljenom u svom životu. Dobro sam upoznao strukturu JNA. Kada se govorkalo da će za rješavanje krize u SFRJ eventualno JNA izvršiti vojni udar, smatrao sam da za to nisu sposobni jer većina armije nije profesionalna. Mi smo odgajani u duhu »općenarodne obrane« od nepoznatog agresora, to je bila doktrina JNA. Već u završnim razredima srednje škole imali smo satove »predvojničke obuke«, koncem četvrtog razreda svi muškarci iz gimnazije su imali trodnevnu vježbu u okolici Subotice, gdje smo vježbali napad iz zasjede i obranu od napada. Kao studenti dvije godine slušali smo i polagali ispit iz predvojničke obuke. Kao iskusni »vojni veteran«, ja sam za brojčano manju ali profesionalnu armiju i ovu ideju smatram potpuno promašenom. Čini mi se da neki »krugovi« ponovo žele militarizirati cijelo društvo. Po **Herbertu Spenceru**, engleskom filozofu i jednom od osnivača sociologije, postoje militaristička društva, koja konflikte rješavaju sukobima i ratovima i industrijska, koja žele živjeti u miru i probleme rješavati dogovaranjem. Po riječima Dvostrukog mi težimo tome, ali jaka vojska je potrebna za obranu od neke agresije.

Povratak u »raj«!

Nedavno sam gledao jedan kratki znanstveno-fantastični video od šest minuta s naslovom *Vojska Srbije povratak na Kosovo*. Ovaj fiktivni kratki film je 6. srpnja 2019. postavljen na NET (1.564.046 lajkanja), autori su anonimni, sudeći po izboru glazbe i snimaka ipak su vrhunski profesionalci. Uvodna muzika videa je iz *Carmina Burane Carla Orffa*, i to pjesma o Fortuni, o tome kako se kolo sreće okreće. Uvodni tekst je titlovan (latinicom) »Pogrom Srba na Kosovu i Metohiji« nastavlja se »Kosovske snage sigurnosti zauzimaju Gazivode i počinju završnu operaciju protjerivanja Srba sa KiM«. KFOR se povlači u Makedoniju i Albaniju, a uz sjajnu **Vangelisovu** muziku iz filma *Osvajanje raja* Vojska Srbije oslobađa sjeverni dio KiM i ističe veliku srpsku zastavu na tvrđavu Novo Brdo. Očito neki o ovome sanjaju ili je to samo opomena Albancima, neka grublja verzija mnogospominjanog »kompromisa«?

Stranče, ovaj grad...

Ispod ploče s nazivom mjesta na ulazima u Čantavir i Bačko Dušanovo krajem prošloga mjeseca stajale su također ploče na kojima je, na srpskom i mađarskom, pisalo: »Skupljači starog gvožđa i prodavci koji nude robu od kuće do kuće nisu poželjni u selu«. Nekoliko dana kasnije lošodošlica navedenim osobama uklonjena je ispod ploča na ulazu u Čantavir i Bačko Dušanovo. Za *Picokijadu*, koja će biti održana od 24. do 26. lipnja, gradske vlasti Đur-

đevca (mjesta u Podravini, između Virovitice i Koprivnice) vlasnicima ugostiteljskih objekata zabranile su »izvođenje i reproduciranje *cajki*« u objektima i na terasama. Bačko Dušanovo je prema posljednjem popisu (2011.) imalo 741 stanovnika, Čantavir (2011.) 6.951, a Đurđevac (2021.) 7.386, te bi se po kriterijima najvećeg dijela geografa-lai-ka lako dali svrstati u ruralna naselja, a ruralna naselja, po smatranju većine ovdašnjih »stereotipičara-profesionalaca«, utvrde su patrijarhata, konzervativizma i svega onoga što se opire suvremenom.

Što se Subotice tiče, stvar je nešto drugačija: i grad je, ali i »najveće selo u Europi«; i suvremen, a opet konzervativan. Ispod ploča na ulazu u grad ne piše ništa slično onomu što je pisalo u Čantaviru i u Bačkom Dušanovu, a skupljači starog željeza neometano špartaju sokacima i nude otkup po najpovoljnijim cijenama. Čak su i megafone kupili da se ne moraju drati. Što se, pak, *cajki* (do sada nedefinirani tip glazbe, najbližiji onome kojega izvode kreštaljke) tiče... Oooo, pa to u ovom gradu nikad nije bio problem. Dapače, deru sa svih strana kao da ih žive deru. Što bi rek'o **Zdravko**: *Derem danju, derem noću*.

Pa ipak, nešto u ovom gradu neodoljivo podsjeća na primjere iz navedenih mjesta. Zapravo, po svojoj naravi predstavlja miks između Divljeg zapada i Sovjetskog Saveza, odnosno današnje **Putinove** Rusije, pune smijeha i slobode. Riječ je o – možda niste znali, jer se o tome nije puno ni pričalo, a i zašto bi kad i tako nikoga to ne zanima – privremenoj nemogućnosti održavanja ranije ugovorenih

javnih nastupa u razdoblju od sredine do kraja ovoga mjeseca, što se uglavnom događa pod parolom »Stranče, ovaj grad je odveć mali za nas dvojicu« (Divlji zapad), odnosno šutke i bez ikakvog objašnjenja (**Staljin**, Putin, Grad Subotica). Nakon epizode *Grkljan i betonske cipele* u kojoj je bivši gradonačelnik **Bogdan Laban** kao nitko prije njega obrukao Suboticu, stavivši je na naslovne strane svih domaćih i regionalnih novina, na šerifovsko-diktatorski način slično je uspjelo i **N. N.** osobi (tko li bi to mogao biti?) koja u javnosti nije demantirala objede da je upravo ona odgovorna za otkazivanje na neodređeno vrijeme priredbe pod nazivom *Priče i pesme* u izvedbi ozbiljnog šaljivdžije **Zorana Kesića**, a koja je trebala biti održana na Ljetnoj pozornici na Paliću 17. dana ovoga mjeseca.

Iako, pozivajući se na vlastita saznanja, Zoran Kesić tvrdi da mu je *Priče i pesme* otkazao »neki čovek na najvišem nivou gradskih vlasti Subotice« s internim obrazloženjem »s kojim pravom je neko uopšte zaka- zao nastup te budale« niti inicijali N. N. neće biti manje neprecizni u profiliranju lika i duha nama nepoznate osobe koja je spremna na takvo što. Takav lik i duh, naime, poznat je stoljećima i tisućljećima na svim meridijanima i po svojim vanjskim postupcima najbližiji je biću koje kao da je nastalo križanjem suncokreta,

pingvina i buldoga: stalno se okreće prema vlasti i uvijek joj plješće, usput režeći na sve koji ne misle da treba raditi isto. Pa ipak, ma koliko naizgled ponosna i dostojanstvena bila, takva je osoba u dubini duše žalosna i uplašena, pa joj možda najbolje odgovara ime Tugomir. Boji se, naime, Tugomir mnogo toga, a prije svega vladara i za svoju karijeru, pa mu je otud, naravno, i žao što propušta sve ono što imaju ljudi oko njega: vedro raspoloženje i smijeh prije svega. Takva kombinacija emocija (strah i tuga) kod Tugomira, logično, stvaraju osjećaj frustracije, jer i sam vidi za što je zakinut. Vidi i on, makar i krajičkom oka (ili potajno na Youtubeu), ono što vidi svatko tko vidjeti hoće: da Zoran Kesić kada god poželi s **Božanskog** svlači nevidljivo ruho i pred javnost ga izlaže mentalno i duhovno ogoljenog, k'o od majke... Vidi naša tužna N. N. osoba i da se ljudi tome smiju i da se Kesićeva popularnost hrani upravo manama klike oko Božanskog, kakvoj i sam pripada. I što će naša tužna, uplašena i frustrirana osoba nakon svega toga: povući se u svoj kabinet, iskoristiti moć vlasti kada joj je već dana i iz čistog bijesa – potajno (poput Putina!), ali nedvosmisleno (poput istog) – zabraniti pod izgovorom nekakvih privremenih radova na Ljetnoj pozornici ono čemu bi se u drugim okolnostima možda i sam smijao. Samo da smije. I eto ti onda Subotice opet na vrhu opskurnih vijesti. Čak i iznad Čantavira i Đurđevca.

Z. R.

Maturalni radovi na temu tradicije

Kruna četverogodišnjeg školovanja

Veliki je uspjeh potaknuti i jedno dijete da se bavi tradicijom i da ju voli. Vjerujem da će se u budućnosti i ovi mladi zalagati za očuvanje i prenošenje običaja svojoj djeci

Ovogodišnji maturanti općeg smjera Gimnazije *Svetozar Marković* u Subotici **Anja Borović, Danilo Milojević i Luka Saulić** iz 4. f odjela odlučili su spojiti ljubav prema tradiciji i znanje koje su godinama stjecali igrajući folklor s takozvanim ispitom zrelosti.

Iako je na snazi prijedlog da će se maturalni radovi braniti još samo sljedeće godine, nakon toga slijedi Državna matura, pored mnoštva modernih suvremenih tema, osobito sam ponosna što se kod učenika probudio entuzijazam za promicanjem tradicije sredine u kojoj žive i pisanjem rada iz predmeta Glazbena kultura. Sagledavajući afinitete učenika i njihovu dosadašnju praksu, na konzultacijama smo razmjenjivali ideje dok ih zajedno nismo definirali.

Kraljice

Zahvaljujući sjećanju na nastup na *Dužijanci* u Zagrebu 2018. godine, na kojoj je i sama bila sudionik, Anja se odlučila za temu kraljičkih običaja Hrvata-Bunjevaca. U svom radu dala je osvrt na sam blagdan Duhova/Dova. Anja objašnjava vezu blagdana i povijesti samoga običaja:

»Ovi obredni plesovi koji su za cilj imali plodnost, održavali su se u prvoj polovici godine i pretežno su sadržavali poganske elemente. Pretpostavlja se da ovaj običaj predstavlja slavljenje mladosti i da potječe iz slavenske tradicije«, kaže Anja i nadalje tumači dinamiku ophoda: »Odabirale su se nevine djevojke, a sudjelovanje u kraljičkim ophodima je iziskivalo taj uvjet kako bi se ispunila vjerovanja tog ritualnog ophoda. Starije žene su ih učile stajanju, ponašanju u povorci, sinkronizaciji pokreta maramama, klanjanja – *ljeljanja*, ali i načinu na koji pjevaju kraljičke pjesme, čija je melodija silabička, sadrži opsežan broj kitica koje se pjevaju na svega nekoliko kratkih melodijskih obrazaca«.

Imajući vrlo bogatu paletu fotografija na raspolaganju, Anja daje vrlo detaljne opise odijevanja i izdvaja najinteresantnije značajke ovoga ophoda. Iako za svaku vrstu bunjevačke nošnje postoji pravilo obuvanja, kraljičke skupine su zapravo u davnim vremenima često ophodile bose. Za ovaj ophod je jedinstveno i to da *kraljice* na gla-

vi imaju cvjetne krune s dugim vrpčama koje se zategnu rukom, dok u drugoj ruci imaju šlingani rupčić koji drže u paru s drugom *kraljicom*. Vrlo neobičan ritualni detalj ovakvog odijevanja predstavlja zrcalo na kruni ispred kojeg je najčešće zakačen đerdan ili pak križić koji prilikom naklona i izgovaranja slogova *lje-ljo* dva puta lupa o zrcalo ili svetu sliku. Također, momcima koji su u ulozi čobana se uz nošnju dodaju štapovi kojima na iste slogove dva puta udaraju o zemlju u ritmu. Anja navodi:

»Značaj udaranja čobanskim štapom o zemlju na izgovorenu riječ *lje-ljo*, tumači se kao veza između podzemnog i ovozemaljskog svijeta«.

U svom vrlo opsežnom i konstruktivnom radu bavi se i podjelom kraljičkih pjesama na koračnice, vesele i žalosne pjesme. Daje vrlo interesantan izbor melodija i tekstova.

»Na taj dan domaćini su bili spremni primiti skupinu *kraljica* u svoj dom, a to su potvrdili kiteći kapije i prozore grančicama procvjetane bazge.«

Svatovi

»Živim u obitelji u kojoj se roditelji bave snimanjem i fotografiranjem događaja, a ponajviše svatova, te me je ova tema oduvijek intrigirala. Moji roditelji su direktni kazivači kroz fotografije i snimke koje prave i time predstavljaju čuvar moderne seoske tradicije. Kao malog su me fascinirale roditeljske priče kada se vrate iz svatova i uspoređivanje s pričama baka kako je to nekada bilo. Upravo me je to navelo da se pozabavim ovom temom. Kroz školovanje, bilo mi je omogućeno naučiti svirati primicu (bisernicu) i igrati folklor, što me je s predivnim zanatom roditelja spojilo u jedan ovakav rad« – ističe Danilo, koji se folklorom počeo baviti u HKPD-u *Matija Gubec* u Tavankutu.

Pri Društvu je naučio svirati i bisernicu, a kasnije je bio član školskog orkestra, te i član HGU *Festival bunjevački pisama*. Danas je član HKC-a *Bunjevačko kolo* i ističe da su za njega folklor i sviranje nerazdvojivi, te ne može dati sud o tome što više voli.

Obranu maturalnog rada Danilo je počeo svirajući skladbu *Vilin ples* na bisernici, neizostavni dio u svatovima bunjevačkih Hrvata prilikom dočeka gostiju, što je posebno oplemenilo atmosferu. Ono što izražava osebujan stil Danilovog rada jest narativni stil pisanja koji nije napuštao do posljednje stranice, pazeći na autentičnost izraza i naziva i prateći riječi sugovornika, što ovaj rad čini vrlo posebnim i dijelom istraživačkim. Danilo je sasvim temeljno opisao svaki detalj od toga kako su se momci i cure upoznawali, do toga ka-

kav se repertoar svirao od same prosidbe, pa do završetka svatova. Dao je bogat i sveobuhvatan glazbeni repertoar tamburaške glazbe, pjesme i plesove bez kojih su svatovi bunjevačkih Hrvata bili nezamislivi, ali se osvrnuo i na tužnu činjenicu da je pravih autentičnih svatova sve manje i da su se u današnjim modernim svatovima zadržali samo neki obrisi one tradicije koja je postojala nekada. Interesantno je da su se nekadašnji autentični svatovi održavali posebno, tako što bi mladenici svatkovali s mladoženjinom rodbinom dok bi mladina strana svatkovala bez mladenaca. Danilo vjeruje da su takvi i slični elementi doveli do reformiranja običaja, gubljenja starih i dodavanja novih elemenata. Jedina prilika za očuvanje ovog izvornog repertoara su festivali specijalizirani za ovakvu vrstu glazbe i seminari kojima se u maturalnom radu bavio **Luka Saulić**.

Seminar bunjevačkog stvaralaštva

Luka se odlučio za temu Seminar bunjevačkog stvaralaštva u Tavankutu.

»Izabrao sam ovu temu prije svega jer je ovo nešto što živim i iz čega sam ponikao. Nekoliko puta sam imao priliku biti sudionik Seminara. Za mene je to bilo neprocjenjivo iskustvo, jer sam stekao nova znanja i, što je najvažnije, upoznao sam ljude s kojima sam razmijenio iskustva i sklopio nova prijateljstva. Moram reći da sam ponosan i rado govorim o svim manifestacijama koje se događaju u našem selu. Kako i ne bih, zahvaljujući njima naše selo i običaji žive. Ne plašim se, i sada sam siguran, sve dok je čuvara tradicije ništa od ovoga neće pasti u zaborav«, ističe Luka koji je bio dugogodišnji član HKPD-a *Matija Gubec* u Tavankutu.

U svom maturalnom radu se na vrlo sistematičan način bavi najznačajnijim običajima bunjevačkih Hrvata, a to su prelo, svatovi, *Dužijanica* i *Kraljice*.

»Pokretanje Seminara bunjevačkog stvaralaštva 2012. godine imalo je u cilju da sve one koji žele više naučiti o tradicijskoj kulturi bunjevačkih Hrvata učine to upravo u Tavankutu, kao lokalitetu na kojem se još uvijek prakticiraju mnogi običajni elementi«, kaže Luka.

Budući da je i sam sudionik Seminara, objašnjava da su glavne teme seminara: Zimski pokladni običaj – prelo, Proljetni ophodni običaj vezan za blagdan Duhova – *Kraljice*, Ljetni žetveni običaj – *Dužijanica* i Svadbene običaji – svatovi. Odjeli za koje se mladi naraštaji, ljubitelji tradicije mogu opredijeliti jesu: folklor (ples, pjevanje, odijevanje i običaji), tambura, gajde, osnove slamarske umjetnosti, tkanje, šlinganje i neizostavna gastro radionica.

Veliki je uspjeh potaknuti i jedno dijete da se bavi tradicijom i da ju voli. Vjerujem da će se u budućnosti zalagati za očuvanje i prenošenje običaja svojoj djeci. Dovoljan je pokazatelj da mediji i lokalne novine daju na značaju očuvanja običaja ovdašnjih Hrvata, iscrpno nas informiraju o tome i ispisuju nove stranice koje svjedoče da naši običaji neće umrijeti. Ovi đaci su svakako na ponos cijeloh zajednice.

master teoretičar umjetnosti,
prof. glazbene umjetnosti Emina Tikvicki

Matematičko natjecanje *Klokan bez granica*

Mali logičari na djelu

Matematičko natjecanje *Klokan bez granica* i ove godine održano je na radost mnogih malih i velikih logičara. Nisu to »obični« matematički zadaci nego logički zadaci u okviru matematike. Nije ih lako niti rješavati i često brojke i ono što smatramo matematikom i nemaju veze s ovim naizgled »laganim« zadacima.

Natjecanje je održano prvo po školama i oni najbolji plasirali su se na republičko natjecanje.

Tako se ove školske godine sve ukupno natjecalo 18.011 učenika osnovnih škola u Srbiji. U svakom uzrastu je prve tri nagrade dobilo 25 učenika, te su pozvani na veliko finale, kao najbolji među najboljima. Finalno natjecanje održano je 12. lipnja na Prirodno-matematičkom fakultetu u Kragujevcu.

U kategoriji trećih razreda natjecalo se čak 3.222 učenika, od kojih je među prvih 25 ušao i učenik trećeg razreda cjelovite nastave na hrvatskom jeziku u OŠ *Matko Vuković* **David Tikvicki**. Razgovarali smo s Davidom, a on nam je pojasnio kako izgledaju zadaci i da se za ovo natjecanje pripremao uz pomoć mame **Đurđice** i sestre **Martine**, a sve to je pratio i tata **Mario**.

»Mama mi je otprintala zadatke od prijašnjih godina i tako sam to pregledao i vidio što se traži i kako trebam raditi zadatke. Nisam se ništa posebno spremao u školi, nego više kod kuće«, priča nam David, koji inače uz školu trenira hokej, svira tamburu – kontru, ide u školicu engleskog jezika, počeo je i trčati jer, kako je rekao, priprema se za Subotički polumaraton, a naravno nađe vremena i za igranje i slaganje *lego* kockica, što jako voli.

David je u svojoj školi, ali i Gradu Subotica, bio prvi od svih trećih razreda i 25 na nivou cijele Srbije. Samim tim plasirao se na republički rang natjecanja.

Odlučili su svi obiteljski pratiti Davida na natjecanje i biti mu podrška.

»Na stolu, gdje sam rješavao zadatke pisalo je moje ime, a tamo su me čekale diplome i medalja. Zadaci su bili teži nego na prvom natjecanju, ali eto, što sam znao to sam uradio«, kaže David i juri na sladoled, priznat ćete, zasluženi.

Ono što su ponosni roditelji također napomenuli, s obzirom na to da je David u cjelovitoj nastavi na hrvatskom jeziku, njega je na stolu čekalo ime napisano na latinici.

»Svugdje je njegovo ime pisano latiničnim pismom. Kompletne zadatke za natjecanje su za njega preveli na hrvatski jezik, tako da što se toga tiče imamo samo riječi hvale. Sve to je on mogao raditi i na cirilici, ali nam je drago da su se potrudili i za njega sve preveli na hrvatski jezik«, priča tata Mario, a mama Đurđica se nadovezuje: »Kompletno natjecanje je bilo izuzetno dobro organizirano. Mi smo bili u prvome dijelu kada su se

natjecali niži razredi, ali oduševilo me što je satnica u minutu poštovana, što se vodilo računa o djeci, o njihovoj sigurnosti i zaista nam je svima ovo izuzetno pozitivno iskustvo«.

Od Davida smo usput uspjeli saznati i da su mu matematika i tjelesni odgoj najdraži predmeti, a »najgori« mu je Priroda i društvo, ali izgleda da je ipak i ovaj predmet učio, jer je ovu školsku godinu završio s odličnim uspjehom – 5,00.

Zanimljiv je i podatak da je za ovih 20 godina obrazovanja na hrvatskom jeziku David prvi koji je bio na ovome republičkom natjecanju. Iako on nije svjestan koliko je veliku stvar odradio, možemo ovome nadodati i podatak da je iz cijele Subotice, uzrasta od prvog do osmog razreda, poziv na natjecanje dobilo samo četvero učenika, a među njima i David.

David Tikvicki

Iz ovog natjecanja pohvale su dobili i sljedeći učenici cjelovite nastave na hrvatskom jeziku:

Matej Huska, 2. razred – OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica
Ilija Matković, 2. razred – OŠ *Matko Vuković*, Subotica
Emilija Tonković, 2. razred – OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica

Filip Šarčević, 4. razred – OŠ *Matko Vuković*, Subotica
Martina Tikvicki, 5. razred – OŠ *Matko Vuković*, Subotica

Filip Ivković Ivandekić, 5. razred – OŠ *Matko Vuković*, Subotica

Roko Vojnić, 5. razred – OŠ *Matko Vuković*, Subotica
Ines Vojnić, 6. razred – OŠ *Matko Vuković*, Subotica
Andrija Matković 7. razred – OŠ *Matko Vuković*, Subotica

Ž. V.

Srednja medicinska škola

Prvi maturanti nastave na hrvatskom jeziku

U Srednjoj medicinskoj školi u Subotici, 21. lipnja uručene su diplome i priznanja maturantima među kojima se nalazi i prva generacija učenika cjelovite nastave na hrvatskom jeziku. Prije sedam godina Hrvatsko nacionalno vijeće je iniciralo otvaranje odjela na hrvatskom jeziku u ovoj školi što je nakon tri godine rezultiralo nastankom cjelovite nastave na hrvatskom jeziku i to na smjeru *Medicinska sestra – odgojitelj* koji je upisalo 15 učenika. Već sljedeće godine upisano je 27 učenika na smjeru *Medicinska sestra – tehničar*. U drugom razredu sada je 34 učenika na smjeru *Fizioterapeutski tehničar*, a prvi razred završilo je 22 učenika, smjer *Medicinska sestra – tehničar*.

Od rujna će i u ovu srednju školu sjesti nova generacija učenika na hrvatskom jeziku i to na smjeru *Fizioterapeutski tehničar*.

Na ovoj svečanosti u ime HNV-a nazočnima se obratila asistentica u obrazovanju **Nataša Stipančević**, koja je podsjetila kako je otvorenjem odjela na hrvatskom jeziku i u ovoj srednjoj školi hrvatska zajednica puno toga dobila. »Proširili smo ponudu obrazovnih profila, a Medicinska škola je školske 2018./2019. godine prvi puta imala nastavu na tri jezika. U protekle četiri godine imali smo priliku surađivati i skupa realizirati različite aktivnosti na obostrano zadovoljstvo, a sve za dobrobit učenika i kvalitetne nastave«, rekla je Stipančević i zahvalila kolektivu Medicinske škole, te je poželjela maturantima uspjeh u nastavku školovanja i prilikom uposlenja.

Ž. V.

Suradnja sončanske škole i hrvatske udruge

Članovi KPZ Hrvata *Šokadija* iz Sonte poklonili su Osnovnoj školi *Ivan Goran Kovačić* slike nastale na kolonijama koje je organizirala ova hrvatska udruga. Time je nastavljena dobra suradnja škole i *Šokadije*, koju je utemeljio bivši ravnatelj i predsjednik *Šokadije* **Zvonko Tadijan**, a za koju se zalaže i novo vodstvo

udruge i novi ravnatelj škole, a jedna od točaka suradnje je *Šokačka kuća*.

»Ovo nije samo dar *Šokadije* već i slikara koji su sudjelovali na našim kolonijama. Slike smo poklonili, jer smo željeli da one, umjesto u ormaru, ukrašavaju našu školu koju pohađaju naša sončanska djeca«, kaže predsjednik *Šokadije* **Mato Zec**.

»U *Šokačkoj kući* imamo dio ambijentalne nastave. Na taj način djeca se upoznaju s kulturom i tradicijom. Jeste da je Sonta mjesto u kome su rođeni i žive, ali mnogo toga je u *Šokačkoj kući* što ne mogu vidjeti kod svojih kuća. Od 220 učenika naše škole, oko 140 učenika pohađa izborni predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture, što je značajan broj. Dobro surađujemo sa školama u Srbiji gdje postoji ovaj izborni predmet, kao i sa školama u Vukovaru i Osijeku. Od 2016. godine u našoj školi je odjel tambure Glazbene škole iz Apatina i mogu reći da su na natjecanjima ove godine osvojili značajna priznanja. Također, sudjelovali smo na četiri republička natjecanja iz ostalih predmeta«, kaže ravnatelj škole **Miljenko Dakić**.

Z. V.

Židovska općina Subotica

Očuvanje etničkog i vjerskog identiteta

U Srbiji živi više od 20 manjinskih zajednica. Pitanje je koliko znamo o tim brojnim manjinskim zajednicama. Jedna od njih je i židovska. Židovi u Srbiji, ali i u ovom dijelu Europe, organiziraju se po principu općina, dakle na teritorijalnom principu. To su ona mjesta gdje se nalaze i gdje svoje židovstvo i pripadnost židovskom narodu međusobno pokušavaju očuvati kroz njegovanje tradicije, jezika, kulture i običaja.

Jedna od tih općina je i subotička Židovska općina. Židovi u Subotici žive od 1775. godine. Zgrada Židovske općine Subotica podignuta je 1902. godine, u isto vrijeme kada i zdanje monumentalne nove Sinagoge. Nalazi se u strogom centru grada i pod zaštitom je kao vrijedno arhitektonsko naslijeđe secesijskih graditelja **Jakaba Dezsőa** i **Marcella Komora**, koji su projektirali i Sinagogu, Gradsku kuću i još neke zgrade u Subotici, dajući joj tako epitet grada secesije. O funkcioniranju Židovske općine Subotica razgovarali smo s koordinаторom ureda ove općine **Robertom Kovácsom**.

Autonomna općina

»Po tradiciji svaka židovska općina je autonomna. Svaka može imati neku svoju strukturu, rukovodstvo, ovdje u Subotici je za predsjednika izabran dr. **Joshua Steinfeld**, na izborima u Židovskoj općini, a članovi Izvršnog odbora su dr. **Sanja Darvaš**, **Daniel Kovač**, **Ivan Weitzenfeld** i **Tomislav Vidaković**. Naša Židovska općina ima svoju imovinu, dio sredstava dobijamo od Saveza židovskih općina Srbije, a sudjelujemo i na godišnjim natjecanjima koje raspisuje Grad Subotica. Ova zgrada u kojoj se nalazi i ured Židovske općine, podignuta kada i Sinagoga, prvobitno je bila sjedište Glavnog rabinata Subotice, a poslije Drugog svjetskog rata je u njoj sjedište naše općine. U prizemlju se nalazi mala Sinagoga, gdje su se održavali vjerski obredi i onda kada je velika Sinagoga bila u ruševnom stanju, tu je svečana dvorana s binom, dok su na katu ured, knjižnica, prostorija za kreativnu radionicu *Magish*, kao i prostor za tjelesne vježbe, fiskulturu«, kaže Robert Kovács i navodi kako je ova židovska općina jedna od najstarijih na ovome podneblju.

»Osnivački akt nemamo, ali sačuvana je dozvola od Magistrata tadašnjeg Grada Svete Marije, Sancta Maria, iz 1775. godine, kojom se dozvoljava useljenje Židova u grad. To je datum od kada računamo početak rada naše Židovske općine. Između dva svjetska rata je bio najveći broj stanovnika Židova u Subotici, bilo je tada 6.000 duša,

a paralelno je postojala i jedna ortodoksna općina koja je brojala 600 duša, dakle, ovdje je prije II. svjetskog rata živjelo 6.600 Židova. Onih koji su preživjeli strahote holokasta je točno 1.065. Povratnika u Suboticu je bilo, ali neki su se iselili u novoosnovanu državu Izrael, oko polovina preživjelih se iselilo, a iseljavali su se i u razne zapadne države. Sada naša zajednica ima oko 250 članova.«

U Subotici se svake godine obilježava deportacija Židova iz ovoga grada. Deportacija se dogodila 16. lipnja 1944. godine. Subotička židovska zajednica je podnijela ogromne žrtve. U tranzitne logore, a potom i u Auschwitz i druge koncentracijske logore, nacističke tvornice smrti je deportirano oko 4.000 Židova iz Subotice.

»Tragičan događaj deportacije se obilježava u organizaciji Grada Subotice, a Židovska općina osigurava program. Tragična deportacija se obilježava na dva mjesta: na mjestu tzv. teretne stanice, gdje su ljudi uvedeni u teretne vagone, a kasnije se ta tragična deportacija obilježava i u velikoj Sinagogi.«

Jesenski festival židovske kulture

Robert Kovács kaže kako je program projekta *Otvorena vrata*, koji je redovito održavala židovska zajednica prerastao u *Jesenski festival židovske kulture*.

»*Otvorena vrata* je bio stalni godišnji projekt, pozivali smo Subotičane da im približimo rad Židovske općine i običaje njihovih židovskih sugrađana. To je bilo organizirano prve nedjelje rujna, što je tradicionalan spomendan židovske kulturne baštine u Europi. Taj projekt je prerastao u Subotici u *Jesenski festival židovske kulture*, organizira se poslije naših velikih jesenskih praznika, židovske Nove godine i Jom kipura (Dan pomirenja). Prilikom realizacije tog programa oslanjamo se i na kulturne radnike, primjerice iz Budimpešte i Beograda, mi smo nekako na sredini, a naša zaostavština je i lokalna i sveobuhvatno srednjoeuropska. Trudimo se da to bude jedan raznovrstan mozaik. Nama je mnogo pomogao dr. **Gergely Nógrádi**, glavni židovski kantor Mađarske i njegovi drugovi, također kantori, židovski pjevači, glazbenici i dok nismo mogli organizirati koncert u velikoj Sinagogi, imali smo koncerte židovskih kantora u Velikoj vijećnici Gradske kuće. To je stup našeg festivala i to je već tradicija. Znači, to je židovsko vjersko pjevanje i glazba. Oni izvode svjetovne židovske pjesme, ali i moderne izraelske pjesme. Imamo i razna predavanja, izložbe i degustacije židovskih slatkiša«, kaže Robert Kovács.

»Između dva svjetska rata je bio maksimum broja stanovnika Židova u Subotici, bilo je tada 6.000 duša, a paralelno je postojala i jedna ortodokсна općina koja je brojala 600 duša, dakle, ovdje je prije II. svjetskog rata živjelo 6.600 Židova. Onih koji su preživjeli strahote holokausta je točno 1.065. Sada naša zajednica ima oko 250 članova«, kaže Robert Kovács

Vjerske aktivnosti

»Jako nam je drago što je obnovljena velika Sinagoga na raspolaganju židovskoj općini i godišnje na velike praznike koristimo taj prostor za molitvu, a kako je nas malo, logično je da se svakog petka za doček subote okupljamo u našoj maloj Sinagogi. Mala Sinagoga je centar vjerskog života ovdašnje židovske zajednice. U Subotici nemamo rabina od II. svjetskog rata. Predmolitelj vodi službu, obično sam to ja, a to može biti i netko tko zna obavljati tu funkciju.«

Židovsko groblje u Subotici potiče prema najstarijim spomenicima iz sredine 19. stoljeća, ali groblje je nastalo ubrzo nakon što su prvi Židovi stigli do Subotice 1775. godine. Ovo groblje je nepokretno kuturno dobro kao spomenik kulture. Robert Kovács navodi kako je groblje u vlasništvu židovske općine.

»Za Židove je bitno da imaju svoje groblje kako bi na ritualan način umrli bili sahranjeni. Groblje je veliko, ali oko devedeset posto grobnih mjesta nema tko voditi računa o njima, pa to čini naša židovska općina. Trudimo se održavati groblje, prošle godine obnovili smo tzv. mrtvačnicu, to je ritualan prostor, gdje se tijelo tradicionalno priprema za sahranu.«

Magish – čarolija

Interesantan je i podatak kako je Ženska sekcija osnovana u Židovskoj općini Subotica 1852. godine, najstarije žensko društvo u Srbiji. Prilikom razgovora u Židovskoj općini Subotica razgovarali smo i s **Ružicom Rudić Vranić**, koordinatoricom Kreativne radionice *Magish*, koja od 2015. godine okuplja članice Židovske općine Subotica, koje se bave židovskim učenjem kroz vizualne simbole

izradom različitih radova od papira, gline, perlica i drugih materijala.

»U svakoj židovskoj općini postoji briga počevši od socijale, zdravlja, tradicionalne ishrane, a o djeci se posebno vodi računa. Primjerice, djeca odlaze na edukativni kamp na Kopaniku, gdje osim rekreativnih aktivnosti, predavači djecu uče o vjeri, tradiciji, djeca uče hebrejska slova. *Magish* na jidišu znači čarolija. Radionica okuplja žene, koje rade u različitim tehnikama izrade radova vezanim za tradiciju i kulturu Židova. Motivi na radovima su oni tradicionalno židovski. Bitno nam je obilježiti naše praznike da li kroz pripremu košer, tradicionalne hrane ili su to različite dekoracije, primjerice za Šavuot, taj praznik se naziva i praznikom žetve, taj praznik je kao vaša *Dužijanica*, dok se primjerice za Purim, kao za vašange kod Bunjevaca, pripremaju maske ili ukrasi za glavu«, kaže Ružica Rudić Vranić i navodi kako članice Kreativne radionice *Magish* imaju suradnju sa sekcijom slamarki pri Hrvatskom kulturno-prosvjetnom društvu *Matija Gubec* iz Tavankuta.«

O toj suradnji, članica i bivša voditeljica *Gupčeve* slamarske sekcije **Jozefina Skenderović** kaže kako je poznanstvo i prijateljstvo s Ružicom počelo dok su surađivale u civilnom sektoru.

»Kada je osnovan *Magish*, nastavile smo i intenzivirati suradnju, članice *Gupčeve* slamarske sekcije posjećuju njihove radionice, kao što i članice *Magisha* posjećuju naše. Članice *Magisha* su bile i na jednom izletu u Tavankutu. Naše prijateljstvo se prožima i tako što odlazim na koncerte koje organizira Židovska općina Subotica, dok Ružica posjećuje koncerte koje organizira hrvatska zajednica ili Katolička crkva. Ružica uči o našoj kulturi, a ja o židovskoj kulturi.«

Zvonko Sarić

Naši gospodarstvenici (CII.)

Posao je siguran ako si svjestan da sve ovisi o tebi

»Dolaze i oni s fakultetskom diplomom jer smatraju da imaju rupe u praktičnom znanju, te žele da im se predavači u prenošenju znanja više posvete kroz praktičan rad. Tu su i polaznici koji su se školovali za neko zanimanje, pa su ih neke životne okolnosti navele na drugi put«, kaže Ana Havran-Dragičević

Kada ti je posao obuka drugih da uspiju u svojem poslu, trebaš zaboraviti mrimo osmosatno radno vrijeme i biti spreman na neprekidne promjene. Menadžerica Edukacijskog centra Agava iz Novog Sada **Ana Havran-Dragičević** (podrijetlom iz Stare Pazove, s gibaračkim korijenima) s ovakvim je poslom krenula prije relativno kratkog vremena, iz istoimene tvrtke koja se posljednjih 20 godina bavi zapošljavanjem radnika u zemlji i inozemstvu, a čiji su vlasnici njezin suprug i njegova majka. Kada je tvrtka ušla u veći poslovni prostor, bilo je prirodno, kako navodi Ana, da radnike koje zapošljavaju krenu i obučavati za zanimanja za koja su saznali da su deficitarna.

»Vođeni prijašnjim iskustvom iz razgovora s tim klijentima, a znajući što je njima bitno kako bi svoj posao uspješno

obavljali, došli smo na ideju da ih prvo educiramo, a kasnije im tražimo poslove«, kaže Ana, dodajući da su tečajevi i obuke u Centru ponajviše usmjerene u sektor ugostiteljstva.

Traženo slastičarstvo

»Najveći je interes polaznika za tečajeve slastičarstva. Oni se stalno traže i danas ih držimo za različite razine i potrebe: osnovna razina, napredna razina, master class, jednodnevne radionice za dekoriranje torti, izrada pralina, lisnatog tijesta i croissanta. Veliki broj naših polaznika se i dalje vraća na naše jednodnevne radionice kako bi se dalje obučavali – to je znak da su zadovoljni pruženim znanjem. Vrlo su popularne i obuke za pizza majstore, što je danas traženo umijeće i gdje ljudi u razmjerno kratkom razdoblju mogu ovladati osnovnim znanjem, zaposliti se i usavršavati daljim radom. U posljednje vrijeme smo krenuli i s tečajevima pripremanja zdrave hrane i tu ćemo našu priču i dalje širiti«, kaže Havran. Edukativno poduzetništvo naša sugovornica uokviruje priređivanjem kulinarskih radionica – pripremom zabavno-edukacijskih večera. Pohađaju ih oni koji vole kuhati, družiti se i zabavljati, a usto i naučiti ili se vježbati u pripremi popularnih jela, najčešće pasti i rižota, uz vodstvo profesionalnih kuhara. Neugostiteljski dio edukacijske ponude ove agencije su tečajevi pripreme prirodne kozmetike, koji su, navodi Ana, krenuli iz čiste ljubavi prema prirodi.

»Ima naših polaznika koji takve preparate, bez konzervanasa i drugih dodataka, samo s prirodnim uljima, voskom, eteričnim uljima, maceratima i biljnim melemima žele raditi za sebe i svoju obitelj ili se profesionalno time baviti i mi ih upućujemo u zakonsku regulativu, kako da iziđu na tržište. Oni dođu s prilično velikim entuzijazmom, ali mali proizvođači, nažalost, nisu podržani od države jer moraju ispuniti iste uvjete kao i veliki«, kaže Havran.

Naša sugovornica motive klijenata sagledava po više osnova:

»Dolaze i oni s fakultetskom diplomom jer smatraju da imaju rupe u praktičnom znanju, te žele da im se predavači u prenošenju znanja više posvete kroz praktičan rad. Tu su i polaznici koji su se školovali za neko zanimanje, pa su ih neke životne okolnosti navele na drugi put. Imamo dosta žena koje doma prave torte, kasnije tijekom života su se prakvalificirale, no nedostaje im formalnije i profesionalnije stručno znanje. Dolaze i vlasnici slastičarni i pizzerija koji žele proširiti svoje ponude. Za kulinarsko-edukacijske

radionice dosta interesa ima iz IT sektora – možda im je gastronomija neka vrst hobija. Tečajevi traju do pet tjedana, a predavanja su uglavnom vikendom. Entuzijazam i volja naših polaznika, starijih ali i mladih, koji ovdje dolaze iz cijele Vojvodine, pa i ostalih dijelova Srbije, vrlo je velik i nije im problem putovanje. Maloljetni polaznici, dakako, imaju suglasnost roditelja», navodi naša sugovornica.

Oni koji se žele prekvalificirati certifikat koji dobiju mogu upisati u evidenciju Nacionalne službe za zapošljavanje kao vid neformalnog obrazovanja, što je značilo ljudima koji su se zapošljavali u pojedinim zemljama i kod nas.

Ekspanzija tržišta usluga vezanih za hranu

Naša sugovornica priznaje da kvalitetne predavače nije lako naći, jer su prilično zauzeti, ali za sada uspijevaju u tome i ponosna je na kvalitetan kadar profesionalnih predavača koje imaju. Zakrpati »rupe« u obrazovanju, zadovoljiti one koji nemaju vremena za dugotrajno školsko obrazovanje i zadovoljavati potrebe tržišta nije lako, jer su industrija i usluge vezane za hranu i ugostiteljstvo eksplodirali na tržištima koji su Ani i njezinim suradnicima u fokusu.

»Hrana je u našem podneblju uvijek bila posebno akcentirana, no u posljednje dvije godine zaista je veliki deficit radnika na tržištu, pretpostavljam iz razloga što je puno ljudi otišlo u inozemstvo. Javlja se dosta poslodavaca iz Srbije koji ne mogu naći radnike, plaće su prilično skočile, te su radnici u prilici birati mjesto i uvjete rada«, kaže Ana.

Ipak, razmišljanja koja Anu vode u njezinom poslu prilično su različita u odnosu na razmišljanja onih koji traže stabilnost u svijetu rada i mirno, a dobro plaćeno, mjesto za sebe.

»Srećem veliki broj ljudi koji se vezuju za poslove koji su sigurni, no mislim da je posao onoliko siguran koliko si svjestan da sve ovisi o tebi. Ako mi tečaj propadne, gledat ću kako ga usavršiti. Ako mi neki predavač ne odgovara,

gledat ću da pronađem drugog, a ukoliko je tražen neki novi tečaj, bit ću spremna izići u susret. Moraš biti u toku, slušati i animirati ljude, pratiti svoj posao. Ako ga pustiš da ide sam od sebe, on će propasti, sve ovisi od tebe samog«, kaže Ana o svojem i dosadašnjem iskustvu petoro uposlenika Centra.

Stvaranje zajednica polaznika i klijenata

Iako se u marketingu bazira na društvenim mrežama, Havran smatra da su potrebni mnogi drugi komunikacijski kanali i stalno cirkuliranje poslovne ponude među ljudima u sličnim sferama.

»Velika je greška bazirati posao na društvenim mrežama. Bitno je i ostvariti i održavati zajednicu s klijentima. Moj je način da s njima pravim Viber skupine putem kojih komuniciramo. Takvi nam se ljudi vraćaju. Stotinjak ljudi u Viber skupini su mi mnogo vjerniji nego nekoliko tisuća na Instagramu, i s njima imam bolju interakciju, jer su željni znanja i smatraju da im ulaganje u znanje nikada nije potrošeno vrijeme niti bačen novac. I mi njima često izlazimo u susret i nastojimo pružiti kvalitetnu obuku i predavače, po pristupačnim cijenama. Mislim da su oni to i prepoznali kod nas.«

No, za znanje treba vrijeme.

»I naši su predavači svoje znanje stjecali godinama, nadjicali se, pišu knjige na stručne teme... Želja za instant znanjem može biti razumljiva, no za sve je potrebno strpljenje, vrijeme i upornost. Imala sam i sama dane koji su bili bez ikakvih rezultata, no dolaze novi dani i rode se nove ideje«, optimistično kaže naša sugovornica, najavljujući otvaranje restorana u Srijemskoj Kamenici, gdje će se nalaziti i profesionalna kuhinja za nove obuke, nove polaznike, nove poslove i poslovna iskustva.

M. Tucakov

Izborni sabor HKUD-a Vladimir Nazor

Sombor – Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo *Vladimir Nazor* iz Sombora sazvalo je u svom Domu Izborni sabor za nedjelju, 26. lipnja u 10 sati, sa sljedećim dnevnim redom: izbor radnog predsjedništva, izbor kandidacijskog povjerenstva za prijedloge članova Upravnog i Nadzornog odbora i Disciplinske komisije, a podnijet će se i izvješća pročelnika o radu sekcija, te blagajnika o financijskom poslovanju, izvješće o radu Nadzornog odbora i predsjednika o radu Društva. Uslijedit će diskusija o izvješćima, a bit će podnijet prijedlog kandidacijskog povjerenstva za članove Upravnog i Nadzornog odbora.

Godišnji koncert HKPD-a Matija Gubec iz Rume

RUMA – Godišnji koncert Velikog tamburaškog orkestra HKPD-a *Matija Gubec* iz Rume bit će održan u subotu, 25. lipnja, u ljetnoj bašti udruge, s početkom u 20 sati. Ovo je prvi tamburaški koncert od četiri tijekom godine koje rumska udruga tradicionalno organizira već desetljećima. Predstavnici udruge pozivaju sve prijatelje, predstavnike drugih udruga i ljubitelje tamburaške skladbe da dođu na druženje i uživaju u zvucima tambure.

Koncert pjevačkog zbora Odjek

ZEMUN – Koncert pjevačkog zbora *Odjek*, Zajednice Hrvata Zemuna *Ilija Okruglić* iz Zemuna bit će održan u nedjelju, 26. lipnja, s početkom u 11 sati, u crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije u Zemunu.

Zavjetno-zavičajni dan u Vajskoj

VAJSKA – Manifestacija *Zavjetno-zavičajni dan* bit će održana u subotu, 2. srpnja, u Vajskoj. Program počinje misom u 17 sati u mjesnoj crkvi sv. Jurja, nakon čega slijedi procesija. Pod misom će pjevati župni zborovi iz Novog Sada, Bača i Vajske koje vodi dirigent i orguljaš **David Bertran**. U 18,30 sati slijedi kulturni program u kojem sudjeluju dječja dramsko-folklorna skupina HKU *Antun Sorgg* iz Vajske, **Emilija i Valentina Kovačev** iz Bođana, KUD *Vesela Šokadija* iz Gundinaca i HKPD *Matija Gubec* iz Tavankuta. Manifestacija će biti u znaku pete obljetnice rada mjesne hrvatske udruge *Antun Sorgg*.

ZHB Tin Ujević

Beograd – Zajednica Hrvata Beograda *Tin Ujević* organizirala je 21. listopada druženje s osnovnom idejom da

to preraste u klub srpsko-hrvatskog prijateljstva. Prikazan je dokumentarni film o doseljavanju Hrvata u Srijem, održan je i recital Tinovih stihova, a profesor klavira **Ivan Ljuba** svirao je melodije hrvatskih skladatelja.

Za vikend nastupilo 107 igrača

IVANKOVO – Tijekom vikenda folkloristi HKC-a *Bunjevačko kolo* bili su vrlo aktivni. Sve folklorne skupine imale su svoj nastup, te je ukupno nastupilo 107 igrača. Izvođački i predizvođački ansambl gostovao je na obilježavanju Dana Općine Ivankovo, 18. lipnja, gdje je dugogodišnji rad Centra predstavilo 49 mladih.

Sutradan, dječje skupine su nastupile s 58 djece na XXVII. Festivalu dječjeg stvaralaštva *Djeca su ukras svijeta* koji je održan na Etno salašu *Balažević* u Tavankutu. Folklorni odjel Centra nastavlja s radom i tijekom ljeta, te osim brojnih nastupa priprema i veliku turneju za Francusku, a već ovoga vikenda dio njih gostovat će u Oriovcu (Republika Hrvatska).

Antonija Rudić na reviji u Tomislavgradu

TOMISLAVGRAD – Deveta revija tradicijske odjeće i izbor najljepše Hrvatice u narodnoj nošnji izvan Hrvatske bit će održana od 4. do 9. srpnja u Tomislavgradu. Na reviji će sudjelovati i **Antonija Rudić** iz tavankut-

skog HKPD-a *Matija Gubec*. Ona sudjeluje i u izboru za najfotogeničniju djevojku ovogodišnje Revije koji se odvija online glasanjem na internetskoj i Facebook stranici Udruge *Stecak* (www.udruga-stecak.com). Glasati za izbor najfotogeničnije sudionice može se do 8. srpnja u 16 sati.

Cilj Revije je povezivanje Hrvata iz cijeloga svijeta u svrhu promicanja bogatstva hrvatske tradicijske kulture.

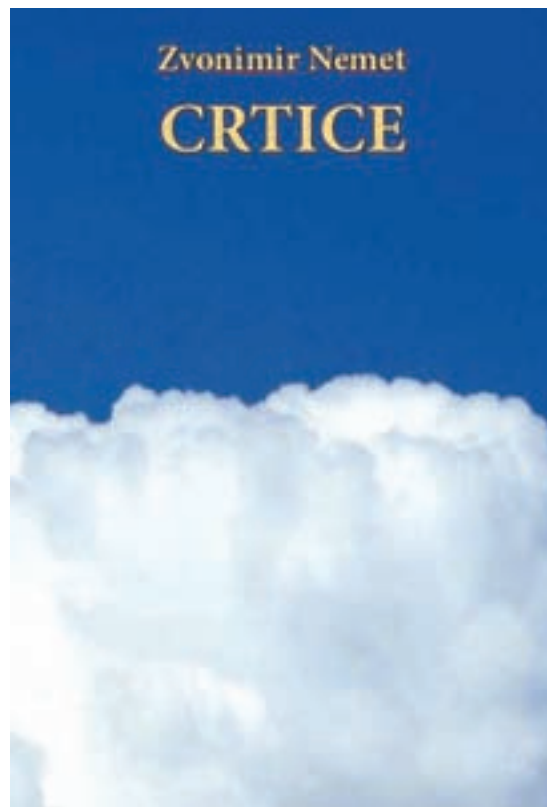
Nova knjiga: zbirka kratkih priča Zvonimira Nemeta *Crtice*

S prve crte života

Zvonimir Nemet (Indija, 1952.), književnik koji posljednju 31 godinu živi u Dugom Selu (okolica Zagreba), objavio je, u vlastitoj nakladi, u svibnju ove godine zbirku kratkih priča *Crtice*. Svojom je sedmom knjigom Nemet iz pjesničkog zakoračio hrabro u svijet proze, ostavljajući čitateljima 23 priče, onoliko dugo koliko je potrebo da mu preda dio životnoga iskustva, te taman toliko kratku da svaka bude biser.

Nemet, koji je prošloga tjedna primljen u članstvo Hrvatskog književnog društva, Odjela u Zadru, po riječima autora pregovora književnika **Nikole Šimića Tonina** »iznosi bez nekog nepotrebnog kićenja, onako čisto, priču, obogaćujući samo detaljima koji čine ovaj svijet istinskim i trajnim. Svaka njegova riječ odiše realitetom, zrcali se u jasnoći misli. Plete svoju prozu na istinitim doživljajima. Želi na svjetlo dana prenijeti ogromno životno iskustvo, bogatstvo životnoga, zgoda i nezgoda u kojima se nalazio. U takvim je situacijama pronalazio svoja lirski stanja duše, želeći probuditi svijest ljudi i izlazak iz mračnih stanja duše kroz vedrine života«. I doista, realnost svakodnevnoga života u Srijemu i u Hrvatskoj, realnost radničke svakodnevice, očinske i svakodnevice domaćinstva i kuće, realnost svakodnevice bliskih ljudi koja iskri u pričama koje je čuo i pričao, realnost jedne obične svakodnevice plodne su i bogate poetikom. Nju je Nemet znalački, ne bez pomoći prijašnjega pjesničkog iskustva, uobličio u kratke priče, gotovo dnevnički posložene, no bez pretenzija za kronološkim praćenjem slijeda događanja o kojima piše.

Nama, čitateljima iz Vojvodine, a napose njegovim zemljacima u Srijemu, gdje god se sada nalazili, i ova će zbirka biti dragocjena krletka sjećanja na krajolike i karaktere, refleksija na događaje i osjećaje koji su bili sastavnim dijelom života u Srijemu posljednjih desetljeća prije po zlu čuvenih »devedesetih«. Ne zaklanjajući se iza nostalgije za »starim dobrim vremenima«, Nemet predstavlja Srijem kakvim ga se većina njegovih stanov-

nika koji su morali otići ipak želi sjećati. Stoga bi se dalo očekivati da se predstavljanje (i) ove Nemetove knjige održava redovito svugdje gdje žive Srijemci. Mi ga ovdje također čekamo.

»Iskorak je ovo pjesnika u svijet proze, gdje smo dobili vrsnoga prozaista, a nismo izgubili pjesnika. S jednim i drugim u sebi uobličile su se u poetske priče životne, poetsko-prozne crtice s prve crte života«, kaže na kraju pregovora Šimić Tonin.

M. Tucakov

Ciklus hrvatskog filma u Vojvodini

U okviru programa ovogodišnjeg Ciklusa hrvatskog filma u Vojvodini održat će se projekcija dokumentarnog filma *Od zrna do slike* redatelja **Bran-ka Istvančića**, u ponedjeljak, 27. lipnja, s početkom u 20,30 sati na Etno salaša *Balažević* u Tavankutu. Film je prvi put prikazan prije deset godina, a nakon toga sudjelovao je na nizu svjetskih filmskih festivala i osvojio niz nagrada. Prikazan je na programu HRT-a više puta u prigodnim terminima. Prije projekcije održat će se filmska radionica *Kad se male ruke slože* te će ovom prigo-

dom biti uručene knjige za filmsku edukaciju i medijsko opismenjavanje djece kao donacija Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Ovaj program održava se uz potporu Hrvatskog audiovizualnog centra, Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Grada Subotice, a u partnerstvu sa Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata, Udru- gom Inovativna mreža i u suradnji s OŠ *Matija Gubec* i HKPD-om *Matija Gubec* u Tavankutu. Više o filmu možete potražiti na: <http://istvancic.com/od-zrna-do-slike.html>.

Likovna kolonija *Panon Subotica* 2022.

Nova likovna susretanja

Nakon dvogodišnje korona stanke, likovna priča *Panon* koja okuplja slikare iz triju država (Srbije, Hrvatske i Mađarske) nastavljena je u punom kapacitetu. Nakon što su se vikend ranije okupili na likovnoj koloniji *Panon* u Dušniku (gdje je domaćin bila udruga *Hubart*), isto su učinili i protekloga vikenda u Subotici, na koloniji koju organizira domaća HLU *Croart*. Bila je to deveta kolonija *Panon Subotica*, a njezina lokacija prvi put bilo je Studentsko odmaralište na Paliću.

Uz dvadesetak *Croartovih* članova, sudjelovalo je četrdeset slikara iz likovne udruge *Bel-art* iz Belišća, troje iz Dušnika, te gosti iz Novoga Sada i banatskog mjesta Novi Kozarci. Rezultat je više od 40 slika, ulja na platnu i akvarela, različitih tema i motiva. Uz zajednički rad i razmjenu iskustava i ideja, bila je ovo prilika za nova druženja starih poznanika.

Dajući završnu ocjenu, koloniju je zatvorio povjesničar umjetnosti **Branimir Kopilović**.

»Na nastalim djelima vidimo kako se autori oslanjaju na ono što im najbolje leži, na likovne motive koji su im bliski i tehnike u kojima se najbolje izražavaju. U selekciji tema i motiva vidimo veliku šarolikost, a od tehnika ulja na platnu i akvarel. Likovni jezik jest jedan vid komunikacije, promišljanja svijeta oko nas putem vizualnih sredstava. Isto tako, slikarstvo je put samospoznaje, spoznaje vlastitih želja i mogućnosti. Ujedno, i nadvladavanje vlastitih kao i onih granica koje nam dolaze izvana. Platna koja su nastajala u dva dana svjedocanstvo su ovog druženja, ovog slikarskog kolektiva. Zajednički rad pruža nove kreativne impulse, ali i sinergiju pojedinačnih likovnih poetika«, kazao je Kopilović.

Predsjednik HLU-a *Croart* **Josip Horvat** zahvalio se svim sudionicima što daju doprinos misiji te udruge u

»stvaranju lijepoga« te dodao kako će izložba djela s kolonije biti priređena u prosincu.

I glavni akteri kolonije – slikari, bili su zadovoljni dvodnevnom likovnim susretom.

»Nastali radovi su zaista dobri. Svi se već dobro poznajemo, sretni smo kad se okupimo. Epidemija koronavirusa negativno je utjecala na kolonije *Panon*, ali evo opet smo se okupili«, kaže slikar **Lajos Vicai** iz Mađarske.

Jedan od sudionika kolonije bio je i poznati »slikar banatske ravnice« **Braco Azarić** iz Novih Kozaraca.

»Prvi puta sam na ovoj koloniji, rado se odazivam na kolonije u Subotici i okolini, Kanjiži... Ima dosta dobrih ra-

dova, iako je na kraćim kolonijama teže uraditi neku kvalitetniju sliku, jer treba tempirati inspiraciju. Uradio sam i jednu sliku zajedno s kolegom **Sándorom Kerekesom**, takve slike gledateljima nude složenije iskustvo«, kaže Azarić.

Treći ovogodišnji susret ovih slikara bit će rujnu u Hrvatskoj, na koloniji *Panon Belišće*.

D. B. P.

Ekskurzije nižih razreda cjelovite nastave na hrvatskom jeziku

Druženje s vršnjacima

Učenici prvog i drugog razreda cjelovite nastave na hrvatskom jeziku iz četiri osnovne škole: *Ivan Milutinović* i *Matko Vuković* iz Subotice, *Vladimir Nazor* iz Đurđina i *Matija Gubec* iz Tavankuta uputili su se 10. lipnja na prvu školsku ekskurziju.

Iako put nije bilo dalek, radosti i uzbuđenja nije nedostajalo. Učenici su obišli Pedagoški fakultet u Somboru gdje su ih dočekali mentori i studenti, a jedni drugima pripremili su kratak zabavni program. Obišli su Županiju, središte Grada Sombora, te se uputili u Monoštor gdje

su ih dočekali prijatelji – učenici trećeg razreda cjelovite nastave na hrvatskom jeziku i njihova učiteljica **Lidija Marinković**. Nakon zajedničkog ručka, obišli su OŠ 22. oktobar u Monoštoru, a potom je uslijedilo zajedničko igranje, ples, druženje. Za kraj dana, nakon igre i druženja, učenici prvih i drugih razreda posjetili su i mjesnu crkvu sv. Petra i Pavla, gdje ih je dočekao župnik vlč. **Dražen Dulić** i ispričao im zanimljivosti iz povijesti ove crkve.

Ništa manje zanimljivo nije bilo niti učenicima trećih i četvrtih razreda koji su 18. lipnja posjetili Srijemsku Mitrovicu i Novi Sad. Već u autobusu je počela dobra atmosfera, jer se okupila cijela generacija trećaka i četvrtaka. Ovoga puta na ekskurziju su išli učenici osnovnih škola: **Matko Vuković** iz Subotice, **Ivan Milutinović** iz Subotice i Male Bosne, **Vladimir Nazor** iz Đurđina i učenici OŠ 22. oktobar iz Monoštora.

Domaćin ovoga susreta bio je nastavnik izbornog predmeta Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture **Da-**

rio Španović, koji predaje ovaj predmet u četiri osnovne škole u Srijemskoj Mitrovici. Jedna od tih škola je OŠ *Jovan Jovanović Zmaj*, te je male putnike uz učenike dočekao i ravnatelj škole **Miroslav Pevac**.

Djeca su imala organizirane igre, druženje, obilazak grada, zajednički ručak, šetnju kraj Save i ono najbitnije: nova poznanstva s prijateljima iz Srijemske Mitrovice, upotpunila su ovu ekskurziju. Posjetili su i mjesnu crkvu sv. Dimitrija mučenika, a o njenim zanimljivostima djecu je upoznao vlč. **Ivica Zrno**. U povratku su svratili i prošetali Dunavskim parkom i središtem Novog Sada.

Ekskurzije je organiziralo Hrvatsko nacionalno vijeće, a posebnost ovakvih ekskurzija jeste zajedništvo među učenicima iste generacije, kao i upoznavanje s različitim običajima i kulturom Hrvata. Također, cilj je i posjetiti određene znamenitosti i upoznati djecu s bogatstvom koje imaju u svome okruženju.

Ž. V.

Ređenje vlč. Dušana Balaževića

Novi svećenik Subotičke biskupije

Polaganjem ruku biskupa Subotičke biskupije mons. **Slavka Večerin** za svećenika istoimene biskupije zaređen je vlč. **Dušan Balažević**. Svečano euharistijsko slavlje, pod kojim je zaređen svećenički kandidat održano je 18. lipnja u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske.

Uz spomenutog biskupa i brojne svećenike ove biskupije slavlju su nazočili i rektor Bogoslovnog fakulteta i profesor KBF-a u Đakovu dr. **Stjepan Radić**. Vlč. Balažević dolazi iz subotičke župe Marija Majka Crkve, te je prezbiterko ređenje od Crkve zatražio tamošnji župnik preč. **Željko Šipek**.

Oduševljeno raditi na njivi Gospodnjoj

U uvodnom dijelu biskup Večerin je istaknuo kako je svako ređenje poseban trenutak u životu ređenika, u životu njegove obitelji. U životu biskupije i cijele Crkve:

»Svećeničko ređenje je podsjetnik svima nama da smo pripadnici izabranog Božjeg naroda zaognuti kraljevskim svećenstvom. Svećeničkim dostojanstvom. Tim dostojanstvom je Isus Krist sve nas odjenuo. Da u tom dostojanstvu stojimo pred Njim i prinosimo ovu žrtvu, Živu i svetu«.

Uslijedilo je misno slavlje pod kojim je pjevao Katedralni zbor *Albe Vidaković* pod ravnanjem orguljaša i zborovođe mo. **Miroslava Stantića**.

»Njiva naše Subotičke biskupije je velika. I na njoj su potrebni radnici koji će zauzeto i oduševljeno raditi

noseći Boga ljudima i ljude Bogu. Stavljam naglasak na oduševljeno raditi, jer bez toga nema istinskog svjedočanstva Evanđelja. Ovo je moguće samo ako svećenik nosi u srcu veliku ljubav prema Bogu i čovjeku, odnosno ako ima snažno iskustvo Boga i njegove ljubavi«, istaknuo je mons. Večerin i obratio se ređeniku: »Možda će ti sve ovo što sada govorim izgledati nepotrebno, jer si ti u ovom času jako svjestan što Bog od tebe danas traži. To je na početku svećeničkog života i normalno. Jer tada uvijek postoji neka posebna Božja milost koja se osjeća u srcu iz koje proistječe veliko oduševljenje i zanos. Takva je Božja pedagogija prema osobi koju odabire. Na početku je hrani medom i mlijekom da je što bolje osposobi za sve ono što će od nje tražiti kasnije. Anđeo u navještenju govori Mariji da će njezino dijete biti veliko i da će se zvati Sinom Svevišnjega, Bog će mu dati prijestolje Davida oca njegova, vladat će davijska, kraljevstvo njegovo neće imati svršetka. O križu i patnjama, ni riječi! Bog Mariju pomalo sprema

i osposobljuje da može prihvatiti i one druge Božje zahtjeve koji su iznimno važni, ali čovjekovoj naravi nisu nimalo privlačni«.

Nakon litanija svih svetih, uslijedio je sam čin ređenja, a na kraju mise je okupljenim vjernicima vlč. Balažević podijelio svoj mladomisnički blagoslov.

Prihvatiti Božji poziv

Vlč. Dušan Balažević rođen je 1992. u Subotici. Osnovnu i srednju Tehničku školu završio je u Subotici, a potom je završio studij elektronike na Visokoj tehničkoj školi strukovnih studija u Subotici. Božja upornost, kako je rekao za naš tjednik, bila je presudna.

»Nakon duljeg vremena i kroz molitvu osjetio sam da je to poziv za mene. Da sam stvoren za to«, kaže i pojašnjava kako se tijekom studija već susreo s prvim pozivom. »Bio sam na polovici studija, volontirao sam u struci i takva odluka, u tom momentu, nije dolazila u obzir. Nakon dvije i pol godine osluškivanja, razmišljanja, nekako mi je Bog, više puta i na više načina, stavio do znanja da je to za mene. Puno mi je značilo što sam imao duhovnika s kojim sam mogao razgovarati, koji mi nije to zvanje nametao i forsirao nego mi je dao prostora za odluku. Međutim, kao osoba koja ide na svete mise i svakodnevno moli, osjetio sam da Bog i kroz druge ljude progovara kako je taj poziv

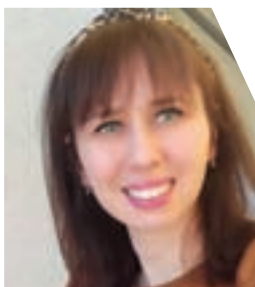

namijenjen meni. Bili su prisutni tako neki momenti koji razumski nisu povezani. Znao sam da je to moja osobna odluka, da ljudi mogu govoriti što hoće, ali sam moram odlučiti. Ključna točka je bila pola godine prije bogoslovi-je, kada sam doista doživio da sam za to zvanje. Puno mi je pomoglo što sam kroz više godina bio aktivan s mladima u župi, u Radio Mariji. Vidio sam da se u tome dobro osjećam, da mi je lijepo biti i raditi u crkvi«, priča mladomisnik.

U ljeto 2016. godine sadašnji mladomisnik vlč. Balažević javio se tadašnjem biskupu mons. **Ivanu Pénzesu** sa željom da postane svećenik. Tako je bio upućen na studij teologije i bogoslovi-je u Đakovu, a nakon završenih studija 16. listopada 2021. zaređen je za đakona. Đakonski praktikum obavljao je u župama Uzvišenja sv. Križa u Srbobranu i sv. Mihovila u Zmajevu, s filijalama, a kako nam je rekao, sada se nakon ređenja vraća u Srbobran i po odluci biskupa Večerina na toj dužnosti ostaje do daljnjeg.

Ž. V.

Foto: Vedran Jegić

Svetkovina ljubavi

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Svetkovina Presvetog Srca Isusova slavi ljubav Božju prema čovjeku, njegovom stvorenju. Ona nas želi podsjetiti da je ljubav uzvišeni osjećaj iz kojega proizlazi naše spa-senje i ljepota ovoga svijeta. Ljubav je ta koja sve može promijeniti, ona nas je otkupila i učinila dionicima spa-senja.

Srce je simbol ljubavi

U Svetom pismu srce je središte čovjeka. U njemu se nalazi poticaj na djelovanje. U njemu je upisan Božji zakon i obraćenje se tu događa. Ono po čemu Bog sudi čovjeka nalazi se u srcu. Naravno, srce je mjesto osjećaja. Iz njega izvire ljubav. I danas je srce simbol za ljubav, a slomljeno srce simbolizira patnju zbog neuzvraćene ljubavi. Svetkovina Presvetog Srca Isusovog podsjeća nas na Veliki petak i trijumf Božje ljubavi na križu.

Kristovo srce je ranjeno, probodeno kopljem. Iz njega je potekla krv koja je oprala grijehe svijeta. Ali, od te rane Krista je na križu više boljela rana zbog neuzvraćene ljubavi. Boljela ga je odbačenost od naroda, kojemu je učinio toliko dobra, kojemu je došao kao obećani Mesija. Boljela ga je i odbačenost od njegovih učenika, koji su se razbjegli zbog straha za vlastiti život, ne mareći za njega. Boljele su ga i sve odbačenosti koje će doživjeti u budućnosti od onih za koje je prolio svoju krv, sve one situacije kada će ga ljudi zaniijekati i odreći ga se, sve one situacije kada će ljudi odbiti spa-senje koje im je zavrijedio dopustivši da mu srce bude kopljem probodeno. Sve ga je to zaboljelo više nego rane koje je zadobio spašavajući svijet.

Presveto Srce Isusovo poručuje nam da je njegova ljubav veća od svake boli koju je pretrpio i još uvijek trpi. Spreman je za nas i od nas i dalje podnositi boli, samo da nas pridobije nazad i privuče k sebi. Njegova ljubav

nema granice, ona se iz njegovog srce već dvije tisuće godina izliva na one koji su u njegovom imenu kršteni. To je ljubav koja prašta grijehe, strpljivo čeka ljudska obraćenja, ljubav osjetljiva na ljudsku patnju, koju je i sam osjetio, ona iz koje izvire snaga za strpljivo podnošenje boli, nada i vjera u vječnu radost.

Neuzvraćena ljubav stvara boli u srcu. Da nas Krist voli dokazao je svojim probodenim srcem, a uzvraća li mu čovjek ili ga i dalje ranjava? Teško je odrediti ljubimo li Krista dovoljno ili ne, jer nam se često čini dalek, ne možemo ga vidjeti ni dodirnuti. Ipak, svoju ljubav možemo lako procijeniti. Kad nekoga volimo, želimo biti u njegovoj blizini, a blizinu Božju tražimo u molitvi, u sakramentima, u Svetom pismu. Ako nam ništa od toga nije potrebno, znači da nemamo za Boga dovoljno ljubavi i da smo se od njega udaljili. No, nije kasno da to promijenimo. Ako ga potražimo u molitvi, u euharistiji, on će učiniti korak prema nama i dopustit će nam da ga nađemo. U njegovom srcu svatko ima svoje mjesto, samo ako se želi u njemu smjestiti.

Svetkovina kojom slavimo ljubav Božju podsjeća nas da čovjek treba ljubiti svoga brata. To smo toliko puta čuli, da nam je postalo poput otrcane fraze, a ljubavi kao da nema u svijetu. Kao da je sve neka računica, čovjek gleda kako drugoga da iskoristi, a o osjetljivim skupinama, odbačenima i ranjenima kao da nitko ni ne misli. Svatko je od nas pozvan ljubiti drugoga, onako kako je Krist ljubio nas, ne obazirući se koliko ljubavi ima u onima koji nas okružuju. Samo onaj koji ljubi može svijet učini ljepšim za mnoge koje će susresti. Na to smo pozvani, ljubiti, jer smo i sami ljubljeni od svoga Spasitelja.

Tijelovo u subotičkoj katedrali

Katedralni župnik mons. Stjepan Beretić predstavio je bandaša Dominika Skenderovića i bandašicu Katarinu Piuković

Svetkovina vjere

Dvojezično euharistijsko slavlje na svetkovinu Presvetog Tijela i Krvi Kristove 16. lipnja u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske predvodio je biskup Subotičke biskupije mons. **Slavko Večerin** u zajedništvo sa svećenicima istoimene biskupije. Tijelovo je u narodu još poznato kao Br(a)šančevo, a sama procesija s Presvetim izraz je vjere.

Predstavljeni bandaš i bandašica

Biskup je u prigodnoj homiliji podsjetio na važnost i značaj ovoga blagdana, te je napomenuo kako bi bilo dobro da svaki od nas uči od Isusa biti uslužan. Uslužan, osobito prema svojim bližnjima i njihovim potrebama, jer, kako je i evanđelist rekao, Isus je rado primao ljude i nikoga nikada nije odbio. Podsjetio je okupljene vjernike da je Isus i danas takav. I nas danas prima. Rado, bez obzira gdje i kada ga tražili.

Tijekom misnoga slavlja mladi u nošnj i djeca u bjelini aktivno su sudjelovali čitajući i prinoseći darove, a pred kraj misnog slavlja je formirana svečana procesija oko katedrale u koju su se osim ministranata, svećenika, Presvetog oltarskog sakramenta, mladih u nošnji, pjevača, uključili i brojni vjernici koji su skupa iskazali svoju vjeru.

Stariji dobro pamte tijelovsku procesiju kroz grad, koja je bila uobičajena sve do Drugog svjetskog rata, a tijekom komunizma se o njoj nije smjelo niti govoriti. Ovakva veličanstvena procesija ponov-

no je obnovljena tek 1995. godine. Po riječima mons. dr. **Andrije Anišića**, procesija je išla ulicama grada '95., '96., '97., '98., a 1999. godine je ukinuta zbog bombardiranja, te narednih godina nije obnovljena.

No, kako neslužbeno saznajemo, u planu je da se već naredne godine ponovno vrati tijelovska procesija kroz grad, koja bi trebala ići istom rutom kao i ranijih godina, od katedrale do franjevačke crkve sv. Mihovila Arkandela.

Po ustaljenoj tradiciji na blagdan Tijelova predstavljaju se i predvoditelji žetvenih svečanosti *Dužijance*. Tako je katedralni župnik mons. **Stjepan Beretić** predstavio bandaša **Dominika Skenderovića** i bandašicu **Katarinu Piuković**.

Bandaš Dominik dolazi iz župe Presvetog Srca Isusova iz Tavan-kuta. Završio je Tehničku školu *Ivan Sarić* u Subotici, smjer strojarski tehničar za kompjutorsko konstruiranje, uposlen je u *Venera bikeu*. Uz svoje roditelje bavi se i poljoprivredom i stočarstvom.

Katarina je studentica Fakulteta tehničkih znanosti u Novom Sadu, na smjeru inženjerski menadžment. Uposlena je kao prezenter dnevnika na hrvatskom jeziku na Radio-televiziji Vojvodine. Dolazi iz župe Uskrsnuća Isusova.

Oboje su vrlo aktivni u zajednici, kao i u *Dužijanci* i, kako su rekli, iako im je sve poznato i blisko, ne znaju što ih sve čeka. Čast im je što su izabrani biti predvoditeljima *Dužijance 2022.*, a ovo će iskoristiti da mogu *Dužijancu* vidjeti iz nekog drugog, do sada nepoznatog kuta.

Predstavljeni su i mali bandaš i bandašica, a to su **Ema Ivković** i **Andrija Kujundžić**, koji će već u nedjelju, 26. lipnja, predvoditi *Dužijancu malenih*.

Prošlost – motivacija za budućnost

Kao što je spomenuto, i ove godine na Tijelovo su se djeca, uglavnom prvopričesnici, oblačili u

Slika 1.

Slika 2.

Slika 3. – Tijelovo 1929.

Slika 4. – Tijelovo 1936.

bjelinu i laticama ruža posipali put kojim je prolazio biskup s Presvetim sakramentom. Mladih u nošnji je bilo, što djevojaka, što mladića, ali u relativno malom broju, te je to bio poticaj da zavirimo u osobne arhive i Topoteku. Valja se podsjetiti kako su nekada izgledale procesije i tko su bili njeni sudionici. Barjaci koji su se nosili ove godine bili su i na tijelovskim procesijama i prije više od stotinu godina.

Slika 1. – Na slici su članice Katoličkog divojačkog društva, na čelu s predsjednicom seka **Jovanom Stanić** (u crnom izdvojena od reda). Ono što je karakteristično za Tijelovo, članice društva su se povezivale u *bile marame*, naravno one koje su ih imale.

»Nisu te marame bile skroz bijele boje, nego više krem, drap ali sve tako vidne marame su se tad zvale *bile ma-*

rame. Pravilo koje je zadržano svih ovih godina jeste da su sve djevojke, bez obzira na uzrast, za Tijelovo bile povezane u marame na dva kraja«, priča **Marinko Piuković**, vlasnik fotografije koja je nastala 30-ih godina prošlog stoljeća.

Uvijek su momci nosili barjake, nosili su se tijelovski barjak, zatim barjak Katoličkog divojačkog društva, kao i barjak *Bunjevačkog momačkog kola*, a barjak je imala i podružnica župe sv. Jurja.

Slika 2. – Žene nikada nisu nosile barjak, što podrazumijeva da su muškarci nosili i barjak Katoličkog divojačkog društva.

Slika 3. – Po pričanju vlasnika fotografije Marinka Piukovića, između dva svjetska rata u Subotici su se priredile velike Tijelovske procesije koje su prolazile gradom. Fotografija je nastala 30. svibnja 1929. godine, a na njoj su članovi *Bunjevačkog momačkog društva*.

Slika 4. – Vrlo slična fotografija nastala je sedam godina kasnije 11. lipnja 1936. godine. U vlasništvu je Marinka Piukovića, a ono što ovu fotografiju čini dodatno zanimljivom jest kožni remen koji nosi glavni (središnji) barjaktar. Barjaci su teški i veliki i kako bi olakšali nošenje (budući da je bila dulja ruta) momci su napravili kožne remenove kao pomoć. Po riječima Piukovića, jedan takav remen je sačuvan do danas.

Ž. V.

Tijelovo Sombor

»Od blagdana je i Brašančevo bilo vrlo cinjeno, jel su tog dana u crkvu išla dica, prvopričesnici u bilom i posipali u procesiji cvijeće iz mali kotarčica, a djevojke i momci su nosili Gospu i barjake. Bila je velika čast djevojki koju izaberu za nošenje Gospe, pa se ponovi bilo ruvo i metne bile rukavice za tu priliku. Prija četrdeset godina prošlog vika take su procesije išle izvan crkve, okolo i kroz varoš, a kasniji godina se sve svelo unutar crkve, od oltara do oltara«, pojasnila je vlasnica fotografije **Katarina Firanj** kako je izgledalo Brašančevo u Somboru. Fotografija je nastala 1943. godine.

Travanjski rat

Trojni pakt između Njemačke, Italije i Japana potpisan je 27. rujna 1940. godine tvoreći tzv. Sile osovine, a iste godine, tijekom studenoga, pristupile su mu i Mađarska, Rumunjska i Slovačka. U proljeće 1941. godine, uz Bugarsku, paktu se 25. ožujka priključila i Kraljevina Jugoslavija. Sporazum o pristupanju potpisali su u bečkom dvorcu Belvedere, predsjednik vlade **Dragiša Cvetković** i ministar vanjskih poslova **Aleksandar Cincar Marković**. Zauzvrat, Njemačka je garantirala suverenitet i teritorijalni integritet novoj članici pakta. Na vijest o pridruživanju fašističkoj alijansi uslijedile su velike dvodnevne demonstracije u Beogradu. Državnim udarom knez **Pavle** zbačen je s vlasti, a pristupanje paktu je poništeno. Prije stolje je formalno preuzeo osamnaestogodišnji kralj **Petar II. Karađorđević**, ali stvarnu vlast obnašao je novoizabrani predsjednik vlade i načelnik Glavnog vrhovnog stožera general **Dušan Simović**. **Hitlera** je potpuno razbjesnio ovakav posve neočekivani rasplet događaja, pa je odgodio planirani napad na Sovjetski Savez i naredio napad na Jugoslaviju. U zoru 6. travnja, na sam Uskrs, izvršen je zračni napad na Beograd i neprijateljska agresija na teritorij Kraljevine Jugoslavije. S činom rezervnog potporučnika konjice **Lazar Prčić** mobiliziran je poput milijun i dvjesto tisuća drugih muškaraca sposobnih za vojnu službu i prema ratnom rasporedu poslan na položaje u blizini Sente. Služeći vojnu obvezu kao pripadnik Prve armije, pod zapovjedništvom generala **Milorada Petrovića** imao je ratnu dužnost obrane granice s Mađarskom.

Fotografija koja je poslužila kao inspiracija za ovu ratnu priču prikazuje uglednog subotičkog odvjetnika u društvu kolega časnika i vojnika s kojima je skupa služio domovini u kratkom tzv. travanjskom ratu. Nažalost, na njezinoj poledini nema nikakvog zapisa i točne datumske odrednice, pa je objektivna spekulacija kako se ovo fotografski zabilježeno kavansko druženje odigralo u drugom tjednu travnja 1941. godine u nekoj od gostiona na teritoriju već spomenute Sente. Dobro raspoloženje vojnika koji su zabilježeni na ovoj fotografiji iz obiteljskog albuma potvrđuje navedenu datumsku odrednicu i kratko vrijeme držanja obrambene formacije na graničnim crtama s Mađarskom.

U petak, 11. travnja, jedinice vojske Kraljevine Jugoslavije su napustile Suboticu, a već sutradan, 12. travnja, u 9 sati izjutra pred Gradsku kuću su stigli tenkovi mađarske vojske. U međuvremenu je i kralj Petar II. Karađorđević napustio svoju rezidenciju u Beogradu i preko Crne Gore odletio put Londona gdje je u egzilu proveo cijeli Drugi svjetski rat.

Saznavši ove vijesti, mnogi pripadnici vojske Kraljevine Jugoslavije su u sljedećim danima donijeli odluku o napuštanju vojnih postrojbi u kojima su bili prema ratnom rasporedu razmješteni. Među njima je bio i Lazar Prčić, koji se potom vratio u Suboticu i nastavio baviti se pravničkom praksom. Pomalo požitjela fotografija ostala je uspomena na jednu neslavnu vojnu epizodu i kratko ratovanje u tzv. travanjskom ratu.

D. P.

XXVII. Festival dječjeg stvaralaštva u Tavankutu

Djeca su ukras svijeta

Tavankutsko kulturno lito 2022. otvorili su u nedjelju, 19. lipnja, članovi dječjih folklornih skupina iz Subotice, Đurđina, Bajmaka, Monoštora i Tavankuta te svojim razigranim koracima i nasmijanim licima bili ukras bine i prostranog dvorišta etno salaša *Balažević* u Tavankutu. Sve to događalo se u okviru Festivala dječjeg stvaralaštva *Djeca su ukras svijeta* koji je 27. put organiziralo mjesno HKPD *Matija Gubec*.

Bilo je tu neizostavnih bunjevačkih igara i pjesama, plesova iz Međimurja, šokačkih plesova, te igara iz Leskovca i Vranja.

Osim domaćina – članova najmlađe dječje te srednje folklorne skupine tavankutskog *Gupca*, ovom su se prigodom predstavili mali folkloraši KPD-a *Jedinstvo – Egység* iz Bajmaka, HKPD-a *Đurđin* iz Đurđina, početna skupina, mlađa dječja i starija dječja skupina HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice, kao i djeca iz KUDH-a *Bodrog* iz Monoštora.

Svoje voditeljsko umijeće, prvi put, prikazali su, i to veoma uspješno i vješto, **Magdalena Suknović** i **Borna Dulić**.

Voditeljica najmlađe folklorne skupine tavankutskog *Gupca* **Sanda Benčik** ovom nam je prigodom rekla da tu skupinu čini 38-ero djece dobi od 4 do 10 godina, a svim sudionicima Festivala na kraju programa predsjednik HKPD-a *Matija Gubec* **Ladislav Suknović** podijelio je zahvalnice i prigodne darove, nakon čega je uslijedilo druženje.

I. P. S.

Umjetnost reciklaže

Učenci 3. c razreda OŠ *Ivan Milutinović* iz Subotice ponovno su nas oduševili svojim recikliranim radovima. S njihovom učiteljicom, **Tanjom Dulić**, odlučili su se za novi projekt, za čiju izradu je bilo potrebno osam sati.

Za izradu su koristili već iskorištene papirnate ubruse koji im ostanu nakon svakodnevnog brisanja ruku. Iscjepkali su ih i potopili u vodu. Stajali su u vodi nekih sat-dva, a nakon toga su ih iscijedili i miješali s temperama u potrebnoj boji i s drvofixom. Dobivenu smjesu su nanosili na prethodno olovkom nacrtan crtež, a potom su uz puno strpljenja pincetom stvarali ovo pravo umjetničko djelo.

Ž. V.

ZOVEM SE: **Iva Zlutar**

IDEM U ŠKOLU: OŠ *Ivan Goran Kovačić*, Sonta – 5. razred

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: vožnja biciklom

VOLIM: spavati, družiti se i putovati

NE VOLIM: kad netko laže i ružno se ponaša

U SLOBODNO VRIJEME: družim se s prijateljima

NAJ PREDMET: matematika i tjelesni odgoj

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: glumica

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, v-rangoši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marama, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Prodajem plac u Borči, 12 kilometara od centra Beograda, veličine 5 ari i tražim njegovateljicu za teško pokretnu osobu. Tel.: 060 3105572.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmo-mjesečnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel.: 065 6081194.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Prodaje se pneumatska 4. redna sejačica 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, suncokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski ormari i sl. Tel.: 024/532570 ili 0600532570.

Prodaje se poslovni prostor i stan od oko 600 m² u Ulici Huga Badalića 6, Subotica. Tel.: 069 2887213.

Izdaje se jednosoban stan na Prozivki u Subotici (42 kv, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem ili mijenjam dvoetažni stan površine 77,5 m² u centru Šida kod gradske tržnice (Karađorđeva 17), za nekretninu na Hrvatskom primorju. Stan je novoizgrađen s centralnim grijanjem. Informacije na telefon: 060/0289407 ili 060/7158020.

U Somboru **prodajem** kompletno završenu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 064 2808432; 025 5449220.

Prodajem kuću za odmor, 40 m² na placu od 500 m², na Hvaru, s dvije sobe, kuhinjom i kupatilom, s namještajem. Kuća je 13 km od Sućuraja, 100 km od glavnog puta. Do mora je 1 km ili 2,2 km. Cijena 45.000 eura. Tel.: 062 205973.

Hrvat, katolik iz Slavonske Orahovice kod Osijeka, zaposlen, vlasnik kuće i auta, traži djevojku iz Subotice do 31 godine za upoznavanje i brak. Ivan Peček.

Prodaje se trobrzdni plug (14 cola) obrtač *regent* fiksno s predplužnjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

U tijeku upis u Školu za osnovno obrazovanje odraslih

U tijeku je upis u Školu za osnovno obrazovanje odraslih. Svi zainteresirani građani mogu se upisati do 25. kolovoza, radnim danima, od 9 do 12 sati na II. polukatu Otvorenog sveučilišta u Subotici, u uredu broj 310. Školovanje je besplatno.

Od dokumenata za upis potrebno je posljednje svjedočanstvo, ukoliko je polaznik završio neke razrede osnovne škole, kao i očitana osobna iskaznica ili izvadak iz matice rođenih. Pravo da nastave školovanje imaju i oni koji su ranijih godina započeli obrazovanje odraslih, ali nisu završili kompletan obrazovni ciklus.

Nastava će početi u prvoj polovini rujna i bit će, kao i do sada, realizirana na srpskom i mađarskom nastavnom jeziku u poslijepodnevnim satima. Kompletan osnovni obrazovni ciklus završava se za tri godine. Svaki ciklus traje jednu školsku godinu. U prvom se završavaju prva četiri razreda, drugi ciklus sadrži gradivo petog i šestog, dok se u posljednjem ciklusu prelazi sedmi i osmi razred. Po završetku ove škole polaznici mogu nastaviti školovanje u nekoj od srednjih škola.

Dodatne informacije u vezi s upisom u Školu za osnovno obrazovanje odraslih mogu se dobiti pozivom na broj telefona 024/554-600, lokal 315.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 27. 6. 2022.

- Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.
- Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

ILI-ILI

AKCIJA

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:

- 6 meseci po 1 dinar ili
- 12 meseci sa 50% popusta

AT

Astra
Telekom

011 44 22 009

O prezimenima bačkih Hrvata (VIII.)

Piše: Vladimir Nimčević

Budanović

Bački Hrvati imaju bogatu povijest punu velikana različitog značenja koji čekaju da dobiju svoje monografije. Svakako tu spada biskup **Ljudevit Budanović**, koji je zapravo stvorio pretpostavke za utemeljenje Bačke biskupije. Njegova slava je poprimila međunarodni značaj. Samo su represivni komunistički režim, koji nije trpio konkurenciju, i njegova urođena skromnost učinili da plodovi njegovih dugogodišnjih suptilnih nastojanja za dobrobit crkve i kršćanskog naroda ostanu neprimijećeni kod jednog dijela populacije, a na koncu i zaboravljeni. Srećom, zahvaljujući pojedinačnim naporima pojedinaca poput **Josipa Temunovića** i **Tome Vereša**, svijest o povijesnoj težini Budanovića je i dalje živa. Temunović je istražio Budanovićevu zadužbinu, a Vereš Budanovićevu društveno-kulturnu djelatnost. Obojica su dali doprinos ne samo komemoraciji velikog lika Lj. Budanovića nego i cjelovitom povijesnom sagledavanju njegove uloge u predratnim i poratnim vremenima.

Biskup Budanović je, kao što je poznato, rođen u Bajmaku 27. III. 1873. kao sin **Albe Budanovića** i **Julijane Dulić**, kćerke narodnog prvaka **Đene Dulića**, prvog predsjednika Pučke kasine. Njegova genealogija još nije istražena. Međutim, osim biskupa, koji je svakako najrepresentativniji nositelj prezimena Budanović, iz ranijeg razdoblja je poznat jedan učitelj, koji je praktički obilježio posljednju epohu nastave na hrvatskom jeziku u Subotici. U pitanju je **Antun Budanović**. Sve do 1890-ih godina hrvatski jezik je bio u uporabi u subotičkim školama. To se nije sviđalo pridošlicama, koje su smatrale nazadnim i necivilizacijskim da se u tako velikom gradu Ugarske govori nedržavnim jezikom. Ako je 1870-ih, u vrijeme živog djelovanja kanonika **Ivana Antunovića**, bilo prostora za djelovanje u korist narodnosnih (manjinskih) prava, to je već 1880-ih postalo otežano. Budanović je još početkom 1870-ih nabavljao knjige iz hrvatske i rasturao ih među narod. Do promjene njegovog raspoloženja doći će izgleda nakon njegovog vjenčanja (1873.). Uostalom, to je već bilo vrijeme kada su se mogli naslutiti energični protunapadi protivnika preporodnih ideja Ivana Antunovića.

Asimilacijski pritisci

U narednom desetljeću (1880-ih) zagovarati liberalne ideje, u koje su spadala i elementarna ljudska prava, postalo je opasno i rizično, jer je bilo povezano s mogućnošću izolacije u društvu, pa čak i gubitka egzistencije. Tada je, istina, pokrenut *Neven* kao glasilo rodoljubivih Hrvata (mahom svećenika), ali nije bilo dovoljno snaga za veće društvene aktivnosti, osim periodičnih tradicionalnih okupljanja na blagdane (Marindan, Petrovdan itd.). Uostalom, dio entuzijasta, među kojima i sam Budanović, u međuvremenu su se udaljili od Antunovićevih ideja i postali kon-

formisti, jer im je ozbiljno zaprijetila alternativa propasti na svim poljima.

Međutim, 1890-ih praktički je postalo nemoguće iznositi bilo kakav zahtjev koji je uključivao ostvarenje ustavom zajamčenih prava. Inicijativa gimnazijskog vjeroučitelja **Paje Kujundžića** za vraćanje hrvatskog u subotičke škole je propala zato što su je u Školskom odboru u Gradskoj kući 1896. sabotirali u prvom redu odnarođeni Hrvati (**Vojnići** od Bajše), koji su pred šovinistima morali opravdati svoje mađarsko uvjerenje, a zatim ucijenjeni Hrvati rodoljubi: gradonačelnik **Lazar Mamužić** i predsjednik Pučke kasine **Albe Prčić**, koji je bio brat predsjednika sirotinjskog stola **Miška Prčića**. Tako se ponovno pokazalo da je strah za egzistenciju i benefite snažniji od filantropije, odnosno da je Ugarska država ozbiljno poremećenih ljudskih veličina, koje nalaze zadovoljstvo u suptilnom gušenju zametaka svakog autentičnog liberalnog poimanja stvarnosti.

Genealogija

Antunov djed i imenjak je 15. XI. 1809. oženio **Petronilu Šikotin** (kod vjenčanja zapisana **Szikatin**, kod krštenja vjenčanja sina Mije kao **Shikotin**). Njihov sin **Mijo** (r. 24. IX. 1818.) je 22. XI. 1837. oženio **Josipu**, kćerku **Šimuna Szekerusa** i **Marije Szakál**. Dana 11. XI. 1848. rođen im je sin **Antun**. Dana 6. VIII. 1873. Antun se oženio **Justikom**, ćerkom **Istvána Sturcza** i **Ilone** rođ. **Gálfy**. S njom je imao nekoliko djece, od kojih su interesantni: **Jelena Ema** (19. IV. 1875.), **Grgur Antun** (r. 12. IX. 1881.), **Aleksandar Mirko** (7. III. 1885.), **Margareta Gizela Olga** ili kratko **Margita** (26. V. 1891.) i **Julijana Marija** (12. VIII. 1889.).

Antun je umro 7. VII. 1904. u 56. godini života od moždanog udara (Segedinski vinogradi). Brigu nad njegovom obitelji, naročito za obrazovanje Marije, preuzeo je **József Brenner**, otac glasovitog mađarskog pisca **Géze Csátha**, koji se također izvorno zvao **József Brenner**, ali je zbog konformizma prilagodio svoje ime sukladno tadašnjem domoljubnom ozračju. Naime, Brenner se oženio Antunovom kćerkom **Jelenom** (ili bolje **Ilonkom**) nakon smrti svoje prve supruge **Etelke Decsy**. Aleksandar je nastavio očevim stopama. Postao je prosvjetni radnik i uznapredovao u školskog nadzornika. Iselio je u Budimpeštu, gdje se 25. X. 1924. vjenčao s **Erzsébet Bokor**. Umro je ondje 8. III. 1934. u 49. godini. Njegova sestra Margita se također opredijelila za prosvjetu. Udala se za **Dezsőa Pomgrátza**. Živjela je u Budimpešti (Filler utca 1). Umrula je ondje 7. I. 1966. Marija je postala članica Operne kuće (Operaház) u Budimpešti. Udala se za **Árpáda Palotaya**. Umrula je 4. V. 1976. Grgo je poginuo u Prvom svjetskom ratu u borbama za vis Kulište na visu Perini u zapadnoj Srbiji (7. XI. 1914.) kao satnik (százados) 6. domobranske (subotičke) kraljevske pukovnije, u kojoj je bilo mnogo Hrvata Subotičana. U trenutku smrti je imao 31 godinu. Metak ga je pogodio pravo u srce. Sahanjen je u Subotici 16. XI. 1914.

U susret nogometnoj sezoni 2022./23.

Pripreme za novu prvenstvenu utrku

Natjecanja u nogometnoj UEFA Ligi nacija produžila su ionako dugu nogometnu sezonu za još dodatnih desetak dana tijekom kojih su odigrane čak četiri reprezentativne utakmice. Najbolji hrvatski nogometaši tako su tek sada na zasluženom godišnjem odmoru, ali s obzirom na predstojeći zgusnuti raspored (s obzirom na Svjetsko prvenstvo u Kataru) ovog ljeta neće biti baš previše dana bez nogometne lopte. Konačno, početak novoga prvenstva u 1. HNL i prvi kvalifikacijski susreti europskih klubskih natjecanja se polagano približavaju, pa su sve momčadi već započele s prvom fazom priprema.

DINAMO

Prvak Hrvatske *Dinamo* nalazi se na pripremama u Sloveniji gdje će prikupljati bazičnu snagu za prvenstveni start, ali i buduće ispite na međunarodnoj sceni gdje se najozbiljnije nada plasmanu u skupine Lige prvaka. S obzirom na povijesno najviši euro kvocijent (iznad 50 poena i rekordno 30. mjesto na ljestvici najboljih momčadi Staroga kontinenta),

se igračkog kadra tiče, prijelazni rok još uvijek traje, a najzvučnije pridošlice su za sada nekadašnji švicarski reprezentativac **Josip Drmić** i drugi strijelac 1. HNL, koji je stigao iz *Rijeke* i **Robert Ljubičić** koji je stigao iz bečkog *Rapida*.

HAJDUK

Viceprvak 1. HNL i osvajač Kupa Hrvatske *Hajduk* u novu sezonu ulazi s velikim ambicijama, jer je agilno klup-

momčad **Ante Čačića** (ostao je na poziciji glavnog trenera) bit će nositelj u svim kvalifikacijskim etapama na svom putu do društva najboljih. Voljom ždrijeba u dugom pretkolu *Dinamo* će igrati protiv boljeg iz susreta *Shkupi* (Makedonija) i *Lincolna* (Gibraltar), što realno ne bi trebao biti nikakav problem glede plasmana u nastavak natjecanja. Ulaskom u treće pretkolo *modri* imaju osigurani nastup u skupinama Lige konferencije, a prolaskom u posljednje kolo kvalifikacija tzv. play off imali bi zagarantirano najmanje mjesto u skupinama Lige Europe. Što

sko rukovodstvo na čelu s predsjednikom **Jakobušićem** uspjelo zadržati najbolje igrače **Livaju**, **Kalinića** i **Krovinovića** i na njihovoj kvaliteti planira graditi put prema toliko željenom naslovu prvaka Hrvatske. *Bili* su na pripremama u austrijskom gorju gdje će puniti baterije za sezonu od koje toliko očekuju, osobito jer će za razliku od prošle u kojoj su promijenili čak tri trenera sada startati pod sigurnom palicom **Dambrauskasa** koji je u debi sezoni donio trofej osvajača *Rabuzinovog sunca*. U rubrici »dolasci« *Hajduk* se još nije zvučnije oglasio, ali su klub napustila dva

važna obrambena igrača koji su igrali na tzv. pozajmici. **Katić** se vratio u redove škotskog *Rangersa*, a Portugalac **Ferro** u redove matične *Benfice*, pa je na sportskom direktoru **Nikoličijusu** teška zadaća pronaći adekvatne zamjene na inače vrlo osjetljivoj štoperskoj poziciji. *Hajduk* na euro scenu, kao osvajač nacionalnog kupa ulazi u trećem kolu kvalifikacija za Ligu konferencije, a potencijalnog protivnika će saznati tek nakon odigranih susreta drugog pretkola.

D. P.

TENIS**Krajinović u finalu Queensa**

Svakako jedan od najvećih uspjeha profesionalne karijere, nakon finala u Parizu (Masters serija 1000), napravio je **Filip Krajinović** plasmanom u finale turnira u Queensu (ATP 500). U borbi za naslov bolji od njega je bio **Talijan Berrettini** 7:5 6:4, a s novim bodovima 30-godišnji Somborac sada zauzima 31. mjesto ATP ranking ljestvice.

RUKOMET**Cindrić prvak Europe**

Rukometaši *Barcelona* (Španjolska) osvojili su naslov europskog prvaka (37:35) nakon raspucavanja sedmeraca protiv *Kielcea* (Poljska), u redovima novog šampiona Staroga kontineta nastupio je i reprezentativac Hrvatske i jedan od njenih najboljih igrača **Luka Cindrić**.

KOŠARKA**Cibona pred gašenjem**

Jedan od najtrofejnijih hrvatskih košarkaških klubova Zagrebačka *Cibona* nalazi se u vrlo nezavidnoj finansijskoj situaciji, jer duguje 40 milijuna kuna, a poslovni ra-

Foto: cibona.com

čun joj je u blokadi već gotovo dva mjeseca. Podsjetimo, *cibosi* su 20 puta bili prvaci države i dva puta su osvajali Kup prvaka (1985. i 1986. godine).

ATLETIKA**Perković druga u Parizu**

Najbolja hrvatska i svjetska bacačica diska **Sandra Perković** postupno podiže svoju formu pred Svjetsko prvenstvo u Eugeneu (SAD). Na mitingu Dijamantne lige u Parizu bacila je svoj najbolji ovogodišnji hitac 68,19 m i osvojila drugo mjesto iza Amerikanke **Allman**, čiji pobjednički hitac iznosi 68,68 m.

POGLED S TRIBINA**Tenis**

Protekli tjedan donio je lijepe rezultate za hrvatski tenis i realna očekivanja povratka u sami vrh svjetske ljestvice. Naime, na legendarnim terenima kraljičinog kluba Queens u Londonu, gdje se teniski turnir igra već 119 godina, **Marin Čilić** je stigao do polufinala i najavio odličnu sezonu igre na travi. U susret Wimbledonu, u kome je svojevremeno igrao i finale protiv Švicarca **Federera**, to je super uvertira za ponovno ostvarivanje vrhunskog dometa na najprestižnijem svjetskom teniskom natjecanju. ATP pozicija 17 na kojoj se od ponedjeljka nalazi dodatno daje podstrijeka kako stasiti Međugorac još puno može.

A da još mnogo toga može i mora pokazati svjetskom tenisu dokazao je **Borna Ćorić** na Challengeru u Parmi. Osvajanjem turnira, nekada 12. igrač svjetske ranking ljestvice s koje je zbog neugodne ozljede ramena skliznuo više od 200 mjesta, navijestio je povratak u gornji dom i ekspresno vraćanje propuštenih poena. Čini se kako je rame sada posve u redu i sljedeći turniri bi trebali potvrditi povratak onog starog Borne.

Konačno, šlag na kraju, stiže također s prijestolnog Queensa na kojemu su prvi puta u karijeri, u konkurenciji parova, trijumfirali hrvatski tenisači **Nikola Mektić** i **Mate Pavić**. Nakon nešto lošijeg starta u novu sezonu, koji ih je koštao pada s prvog mjesta, najbolji hrvatski par se

vratio u pobjedničku formu i naslov u kraljičinom klubu im je već treći trofej ove sezone. Uz to je i Pavić, u paru s Poljakom **Hurkaczom**, nedavno osvojio i naslov pobjednika na turniru u Stuttgartu.

Lijepe su ovo vijesti pred početak Wimbledonu koji je uvijek, još od davnina, u žiži interesiranja hrvatskih ljubitelja tenisa. **Goran Ivanišević** osvojio je naslov (2001.) u singlu. Marin Čilić je igrao u finalu (2017.), a **Nikola Pilić** u polufinalu (1967.), dok su prošle godine u paru trijumfirali Mektić i Pavić.

D. P.

Narodne poslovice

- * Ako nemaš srama, radi što god hoćeš!
- * Ne gledaj unazad, tamo si već bio.
- * Što je um manji, to je umišljenost veća.

Vicevi, šale...

- Susjed, možeš mi posuditi bušilicu?
- Naravno! Što planiraš raditi?
- Spavati!

Žali se žena mužu:

- Ne znam kako da smršavim, a sve sam probala.

Muž:

- A da probaš manje?

Mudrolije

- * Ako želite biti dobar jahač, zajašite najgoreg konja.
- * Ljudi koji žive u tegli, misle da je poklopac nebo.
- * Tamo gdje caruje licemjerje, iskrenost je najveći neprijatelj.

Vremeplov – iz naše arhive

**Promocija *Hrvatske riječi*
u Novom Sadu 2003.**

Iz Ivković šora

Slavili

Piše: Branko Ivković

Faljnīs, čeljadi moja. Jevo, ja opro noge i ovikso pete cigljom pa kako ne mož nikako zaspat, jevo da vam malkoc izdivanim kako sam eto bio i ja pozvan na proslavu naši novina u varoš. Jeto, prošlo već dvajst godina i izašo i iljaditi broj naše *Rvacke riči*. Čeljadi, kugod da je juče bilo. A sićam se skroz tog vijeća DSHV-a na kojim smo jednoglasno doneli odluku da se triba podržat i tu novinu obnovit. Doduše, postojala je ona do pedest še-ste, al se onda prikrstila u *Subatičke novine* voljom varoški otaca, a svit se nije ni pito. Možem vam kast da je proslava bila zdravo lipa, bilo je fajn gostivi sa svi strana, Mali svirci su lipo svirali, a gošće s Dunava lipo pivale. Divanili su kako je kadgod bilo, al nisu baš skroz bili cigurni da je tako bilo. Bilo je malo i falenja kako nam zdravo i nesebično pomažu, al jeto meni nije baš skroz jasno kako i pored tolike velike pomoći se mora ravnatelj i uprava toliko patit i natrčat da se ocigura izlaženje novina, a mora to znam zacigurno. No, čeljadi moja, jeto nama i vršidbe. Ječam će već skoro bit gotov. Borme čeljad navalila pa skida rod koji pravo da vam velim nije baš ni za kaku falu. Na mojoj njivi ode u Ivković šoru je baš fajn podbacio. Dotrvaće valjdar da platim porez i kupim ogriva, za sledeću godinu ćemo vidit. Pravo da vam velim, sve mi se više sviđa ona pripovitka kad je niki Joso kazo bači da najbolje prodadu zemlju jel se počela plisnivit. Šalu na stranu, čeljadi, ja sam se zavitovo da je neću nikad prodat a dica nek rade kako oće. Al kad mene ne bude, kad se odselim u Ker, u peti red udesno sedmo misto, ulaz od cvičare. Al, manimo se crni divana. Jeto veseli stvari. Na priliku, sutra je idište na Čikeriju. Borme moram dobro podmazat biciglu jel tamo još uvik ima fajn piska pa poide lance, zupčanjike i petokraku. Čikerija je kadgod, sićam se jel sam se otaleg oženio, bilo lipo veliko selo. Od Božanove grede pa skroz do mađžarske granice, a ima i priki krajova, Rakić kraj, Kurvanjski kraj, Ženskog Mije kraj, Kurjakov kraj i još po di koji što njim ne znam ni ime. Fajn je svita tamo živilo, a Čikerija je kadgod borme imala i škulu, pekaru, velik lip dom di su se održavale svakake zabave i balovi. Svirala je tu Čulanova banda i Pučkova banda najviše, a dolazili su i sa strane svirci. Sad je to daleka prošlost, čeljadi moja. Svaki peti salaš je već srušen, fajn salaša zjapi prazno a svit što je još osto je većinom priko sedamdest jal osamdest godina. Jeto to vam je sad Čikerija. No, ne triba kukat već sačuvat ono malo uspomena što je ostalo pa se zato sad i opravlja ta *Čikerijada*, bar da mladi obađu i da vide kako su njim dide živili. Biće i festival dice na Balažević salašu, slamarke su se isto zdravo zaukale pa njeve vridne i zlatne ruke već ko zna koji put prave izložbu tamo u samom centru Tavankuta u njevoj galeriji. Ta kažem ja vama da nije baš tako starašno kako se divani. Ima nas još koji volimo naše lipe običaje, a borme dok nas je neće bit nikakog zaboravljanja. Bilo je goreg vrimenta. Divanio mi moj dida Mijo sa Ševine čoše, a jeto opet smo priživili. Baš sam se niki sad okuražijo pa idem molit Boga i spavat. Ajd, zbogom, čeljadi moja.

Rič po rič

Podmetanja

Piše: Željko Šeremešić

Ma još sa čoška od crkve vidim gužva prid školom. Trčim što mi noge nosu da vidim kaka j' to sad putvarija, za par dana triba da se škula završi pa se mislim možda su se nakanili i prija da to bude jer se već i sad otegla, nikad joj kraja. Došo, guram se, čujem svi spominju nikaku podmetnitu bombu, da j' javito da j' u škole podmetnita bomba. Mislim se ovo sad već ni šala. Kažu mi da su malo prija rekli da možemo it kući. Svi divanu da škole danas neće bit, a ka' će bit javiće se. Ja da ne gubim vreme, dam petama vitra, stignem kući i kažem majki da javi baka Janji da se tribamo friško vidit na klupčice. Bome ja na sokak, a Baka Janja i druge već ko nacrane sidu. Svi gledu u mene, a baka Janja će sva još zadijana: »Kaži, Marne, dite naše, šta se tako važno desilo da smo morale poletit na klupčicu«. Svaj važan, dižem se pa onako ko s visoka: »Eto, baka Janjo, podmetnili nam u škulu bombu. Eno ju tražu i u škulu ne možemo it dok nam ne javu«. Ka' j' baka Janja na to odrapila, pa će: »Bože dragi, nike godine smrdljivi martini, pa korona, pa led, pa niki dan čvorci napali trišnje i kriza u svitu, ka' ćemo se već jedanput oprostit od nevolja«. Kaže da možda, al sam možda, razumi da vlast ne može uticat na martine, led, čvorke, krizu i sve ostalo, al nikako ne razumi kako ne mož uticat oće l kogod podmetnit bombu u škulu. Baka Manda sva zabrinuta, snuždita skoro kroz suze kaže da joj baš niko veče bilo žo dice ka' j' slušala na nom sokočalu od televizora da su u više mesta u države javili da su podmetnite bombe po školama i da dica ne možu u škulu. »Eto, niki dan bilo daleko kad ono danaske i kod nas«, baka Manda će. Baka Marica kaže da ne razumi kako kogod može unić sam tako u škulu, i to ni sam u jednu škulu već di mu spadne na pamet, i podmetnit bombu a još više ne razumi komu to paše da mal-mal pa dica digod po koji dan ne idu u škulu. Kaže da cigurno dicma ne paše da im se škula oduži, jer se već svakako odužila. Kaže da dica sigurno nisu podmetnila bombu, a ni javila da j' bomba podmetnita. Tako se sprdačit s dicma i školom to još ni vidila i baš ni u redu. E sa' će strina Evča. Kaže da ona misli kako j' to cigurno ničija politika protiv vlasti. Da se narodu stalno štagod podmeće, da se buni i da mu ne bude stalno po volji. Kaže da se tu ne triba previše sikirat i da će vlast nać ko j' kriv. Na to će baka Tonka: »Čeljadi moja, pa nek se već jedanput nađe ko podmeće te bombe jer ko to javlja da j' bomba podmetnita. Ako se tako nastavi još će mo se morat it moljit i protiv bombi koji sad ima sad nema«. Vidim ja da se tu radi najviše od dičjeg ineteresa pa ću svaj važan: »Eto, ja študiram da to ko da j' kogot ko i uvik namistio sam mi to ne možemo vidit. A moždak je to tako namistito da mi gledimo u ta podmetanja i bombe, a da ne gledimo u štagode drugo, štagode važnije«. »Eto, eto, eto.... Žene drage, eto ko će mene zaminjit kad ja umrem jel više ne mogu dolazit na klupčicu. Ovo naše dite Marin već sade zna na čemu svit stoji. Marne, ti gled da nam javiš ako saznaš štagod novo od tog podmetanja pa nam javi.« I tako smo se rastali, a ja dobio u zadatak da pratim ovo naše podmetanje bombi a mislim se čeljadi naša ta kod nas podmetanja svakojaki koliko oš.

U NEKOLIKO SLIKA

Kiparska radionica
u Hrvatskom domu u Somboru

"Dužijanca malenih"

15. festival dječjeg stvaralaštva

Subota

25.6.2022.

HKC "Bunjevačko kolo", Preradovićeva 4, Subotica

14:00 sati- Zabavno edukativne igre

18:00 sati- Folklorni program u kojem sudjeluju
dječji ansambli KUD-ova iz Subotice i okolice

Nedjelja

26.6.2022.

Katedrala sv. Terezije Avilske, Subotica

10:00 sati- Sveta misa zahvalnica

Dužijanica 2022. – predstojeći programi

Dužijanica malenih započinje u subotu, 25. lipnja, zabavno-edukativnim igrama u 14 sati u prostorijama HKC-a *Bunjevačko kolo* u Subotici, dok u 18 sati počinje kulturni program u kojem sudjeluju dječji folklorni ansamblji iz Subotice i okolice. Tijekom programa bit će predstavljeni ovogodišnji mali bandaš **Andrija Kujundžić** i mala bandašica **Ema Ivković**.

Sutradan, u nedjelju, 26. lipnja, djeca će obučena u bunjevačku narodnu nošnju sudjelovati na misi zahvalnici koja će biti slavljenja u katedrali sv. Terezije Avilske u Subotici, s početkom u 10 sati. Nakon misnog slavlja i zajedničkog fotografiranja djeca će kolom na platou ispred katedrale zatvoriti XVI. Festival dječjeg stvaralaštva *Dužijancu malenih*.

Utorak, 28. lipnja – VI. Etno radionica pravljenja tarane – Etno salaš u Đurđinu, 9 sati

Nedjelja, 3. srpnja – *Dužijanica* u Bajmaku – crkva sv. Petra i Pavla apostola, 10 sati

Subota, 9. srpnja – *Takmičenje risara* – njiva kraj crkve sv. Josipa Radnika u Đurđinu, 6,30 sati

Nedjelja, 10. srpnja – *Dužijanica* u Žedniku – crkva sv. Marka Evanđelista, 10 sati

Subota, 16. srpnja – Natjecanje u pucanju bičevima – njiva kraj crkve sv. Josipa Radnika u Đurđinu, 18 sati

Nedjelja, 17. srpnja – *Dužijanica* u Tavankutu – crkva Presvetog Srca Isusova, 10,30 sati

Žito za vijence spremno

U subotu, 18. lipnja, vrijedni risari pokosili su staru i pomalo zaboravljenu sortu žita *bankut* koja će i ove godine služiti za pletenje vijenaca za predstojeću *Dužijancu*. Ovaj posao odradili su dobro poznati risari: **Stipan Kujundžić** i **Martin Gabrić**, te ovogodišnji bandaš **Dominik Skenderović**, a risaruša je bila **Joca Vuković**. Posao je nadgledao **Grgo Piuković** koji od '80-tih godina prošloga stoljeća ručno sije i kosi ovu sortu žita. Za osvježenje risara pobrinula se **Anastazija Piuković**, a pomagala je i mala **Marija Gabrić**.

Ž. V.

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nator* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

Otok na tri mora

Sicilija

Bila sam u Rimu, Veneciji, Pizi, Firenci, Padovi. Posjetila sam Trst i Sistianu. Sigurno je postojao još jedan gradić u prolazu koji sam zaboravila. Već dugo sanjam o Toskani i njenim biciklističkim turama. Pisala sam o Pugliji, ali nikad nisam razmišljala o Siciliji i sad se pitam zašto nisam. To je kao da pišete o talijanskoj kuhinji, a o tjestenini da i ne govorimo. Ili kao da pišete o Somboru i izostavite priču o parkovima. Usporedbe mi možda nisu dovoljno dobre, ali vjerujem da je jasno na što mislim. Propust se mora nadoknaditi. Spakiramo se i odlazimo na Siciliju.

Kiklopova domovina

Sicilija je otok u Italiji, svi znamo da i prije njenih veličanstvenih ljepota uglavnom svi slušamo o njezinoj mafiji. Barem je to nešto što se promoviralo u filmovima koje smo gledali kao djeca. Sjećam se, u periodu studija, dok je moja prijateljica planirala putovanje na Siciliju, svi smo bili zabrinuti da će je oteti mafijaši. To se, naravno, nikada nije dogodilo. No, nastavimo, ovaj najveći otok u Sredozemnom moru nalazi se 160 kilometara od Tunisa, a od kopna ga dijeli Mesinsko more. Sicilija ima poseban status unutar Italije, autonomna je regija, koja od svih regija u Italiji zauzima najveću površinu. Glavni grad Sicilije je Palermo, a prema grčkoj mitologiji Sicilija je dom kiklopa Polifema, kojeg je oslijepio grčki junak Odisej.

Palermo je peti po veličini grad u Italiji, a osim što je velika turistička atrakcija, poznat je i kao uporište talijanske mafije. Nalazi se uz južnu obalu Tirenskog mora, u sjeverozapadnom dijelu Sicilije. Nalazi se u ravnici Zlatna Konka, a oko njega su planine Pelegrino i Galo. Arhitektonski najistaknutija u gradu je Gradska katedrala, koja je sagrađena 1185. godine, na mjestu nekadašnje bizantske bazilike. Graditelj je bio **Walter Obhamil**.

Nadalje, atrakcije Palermo uključuju Normansku palaču (Palazzo dei Normanni), katakombe Kapucinera, crkvu San Giovanni degli Eremiti i barokni trg Quattro Canti. Turisti ističu da u gradu nema plaža, a najbliža plaža je Mon-

delo, do koje je 15 minuta vožnje autobusom. Najljepša plaža u ovom dijelu Sicilije udaljena je sat vremena od Palermo i zove se San Vito lo Capo.

Obavezno posjetiti

Sicilija ima vrlo raznoliku i jedinstvenu kulturu, što je posljedica brojnih osvajanja Grka, Rumunja, Arapa, Normana i drugih, a cijeli spoj kultura najbolje ćete osjetiti u povijesnom gradu Erice. Sa svojim dvorcima, hramovima i tvrđavama velika je atrakcija Sicilije i u njemu se svakako ističe Castello di Venere, koji su Normani podigli u 12. stoljeću na stijeni planine Erice, na mjestu Venerine obale. Ispod njega, na uskoj stijeni iznad mora, nalazi se tvrđava Pepoli. Uz stari grad Erice, odlična ideja bi bila nešto južnije spuštanje niz obalu prema gradu Marsala.

Sljedeće odredište na popisu svakako je Dolina hramova, područje poznato kao Agrigento. Riječ je o golemom arheološkom nalazištu na Siciliji u kojem se nalaze drevni grčki hramovi, uključujući i hram Concordia, koji je jedan od dva preostala donekle cjelovita hrama na Siciliji i jedan od tri najbolje očuvana grčka hrama općenito.

Mafijaške priče i strahovi nisu jedino što vam može donijeti adrenalin za putovanje Sicilijom. Tu je i aktivni vulkan Etna. To je najviši aktivni vulkan u Europi. Visok je 3.329 metara, gotovo dvostruko viši od drugog talijanskog vulkana Vezuva. Etna je stalno aktivna, izbacuje lavu i pepeo. Prije desetak godina pepeo Etne mogao se vidjeti iz svemira. Ovaj vulkan nalazi se na popisu lokaliteta koji su pod zaštitom UNESCO-a. Oni dovoljno hrabri Etnu mogu posjetiti i zimi i otići na jedinstveno skijanje na vulkanu.

I tako je moja ljetna destinacija ostala bez prostora za priču o plažama. Vjerujem da ćemo lako doći do njih. No, podsjećanja radi, neke popularne su: Cala Rossa, Isola dei Conigli, Scala dei Turchi koja daje neopisivu kombinaciju bijele i tirkizne... Lista je duga, samo da je dovoljno dana za odmor.

Gorana Koporan

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 1300 dinara
☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 75 eura
☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____
Ulica i broj: _____
Mjesto i zemlja: _____
Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

- * Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
- * Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22
VOJVOĐANSKA BANKA
AD MS FIL. SUBOTICA
IBAN: RS35325960160000218862
NIU Hrvatska riječ,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
NIU »Hrvatska riječ«,
Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica
Uplatu izvršiti na broj žiro računa
325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

20
GODINA

**Dan rođenja biskupa Ivana Antunovića
praznik hrvatske zajednice u Republici Srbiji**

Čast nam je pozvati Vas
na svečanu akademiju kojom obilježavamo
Dan rođenja biskupa Ivana Antunovića
24. lipnja 2022.

s početkom u 18 sati
u Velikoj vijećnici Gradske kuće
u Subotici.

U okviru akademije tradicionalno nagrađujemo najuspješnije učenike
u nastavi na hrvatskom jeziku u protekloj školskoj godini
te njihove profesore i mentore.